

СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Број 83

Год. LX

Среда, 24 ноември 2004

Цена на овој број е 350 денари

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
1549. Закон за гаранција на Република Македонија на обврските од “Договорот за регулирање на обврските на ЈП Македонски железници ЦО Скопје кон одредени железнички претпријатија” склучен на 15 јули 2004 година меѓу ЈП Македонски железници ЦО Скопје и Меѓународното здружение на железници УИЦ.....	2	1561. Одлука за давање согласност на утврдената стапка на надомест од вкупниот приход на друштвата кои вршат енергетска дејност за финансирање на работењето на Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија за 2005 година.....	38
1550. Закон за спречување на корупцијата (Пречистен текст).....	3	1562. Автентично толкување на членот 109 точка 1 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 63/2000, 37/2002, 51/2003 и 85/2003).....	38
1551. Закон за семејството (Пречистен текст)	12	1563. Правилник за методологијата за распределба на средствата од Заедничкиот фонд на градот Скопје и на општините во градот Скопје.....	39
1552. Одлука за огласување избор на судија на Апелациониот суд – Скопје.....	34	1564. Наредба за изменување и дополнување на Наредбата за задолжително атестирање (хомологација) на возилата на тркала, опремата и деловите за моторни возила.....	39
1553. Одлука за огласување избор на претседатели на основните судови во Гостивар, Делчево, Крива Паланка и Кочани.....	34	1565. Наредба за изменување на Наредбата за задолжително атестирање (хомологација) на возилата на тркала, опремата и деловите кои можат да се вградат и/или да се користат на возилата на тркала.....	39
1554. Одлука за разрешување од функцијата судија на Врховниот суд на Република Македонија.....	35		
1555. Одлука за разрешување од функцијата судија на Основниот суд – Струмица...	35		
1556. Одлука за разрешување од функцијата судија на Основниот суд – Кочани	35		
1557. Одлука за избор на судии поротници во Основниот суд – Велес.....	35		
1558. Одлука за избор на судии поротници во Основниот суд - Прилеп.....	36		
1559. Одлука за избор на судии поротници во Основниот суд – Радовиш.....	37		
1560. Одлука за избор на судии поротници во Основниот суд – Струмица.....	37		
		Меѓународни договори	
		26. Закон за ратификација на Спогодбата меѓу Република Македонија и Србија и Црна Гора за заштита на македонското национално малцинство во Србија и Црна Гора и заштита на српското и црногорското национално малцинство во Република Македонија.....	1-8
		Огласен дел	1-80

1549.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ГАРАНЦИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА НА ОБВРСКИТЕ ОД „ДОГОВОРОТ ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ОБВРСКИТЕ НА ЈП МАКЕДОНСКИ ЖЕЛЕЗНИЦИ ЦО СКОПЈЕ КОН ОДРЕДЕНИ ЖЕЛЕЗНИЧКИ ПРЕТПРИЈАТИЈА“ СКЛУЧЕН НА 15 ЈУЛИ 2004 ГОДИНА МЕЃУ ЈП МАКЕДОНСКИ ЖЕЛЕЗНИЦИ ЦО СКОПЈЕ И МЕЃУНАРОДНОТО ЗДРУЖЕНИЕ НА ЖЕЛЕЗНИЦИ УИЦ

Се прогласува Законот за гаранција на Република Македонија на обврските од „Договорот за регулирање на обврските на ЈП Македонски железници ЦО Скопје кон одредени железнички претпријатија“ склучен на 15 јули 2004 година меѓу ЈП Македонски железници ЦО Скопје и Меѓународното здружение на железници УИЦ,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 18 ноември 2004 година.

Бр. 07-4624/1
18 ноември 2004 година

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН

ЗА ГАРАНЦИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА НА ОБВРСКИТЕ ОД „ДОГОВОРОТ ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ОБВРСКИТЕ НА ЈП МАКЕДОНСКИ ЖЕЛЕЗНИЦИ ЦО СКОПЈЕ КОН ОДРЕДЕНИ ЖЕЛЕЗНИЧКИ ПРЕТПРИЈАТИЈА“ СКЛУЧЕН НА 15 ЈУЛИ 2004 ГОДИНА МЕЃУ ЈП МАКЕДОНСКИ ЖЕЛЕЗНИЦИ ЦО СКОПЈЕ И МЕЃУНАРОДНОТО ЗДРУЖЕНИЕ НА ЖЕЛЕЗНИЦИ УИЦ

Член 1

Република Македонија го гарантира намиравањето на обврските во износ од 13.383.574 евра по Договорот за регулирање на обврските на ЈП Македонски железници ЦО Скопје кон одредени железнички претпријатија, кој се склучи меѓу ЈП Македонски железници ЦО Скопје и Меѓународното здружение на железници УИЦ, на 15 јули 2004 година, во рокови и услови предвидени во Договорот, само во случаите кога МЖ нема да ги отплаќа пристигнатите ануитети.

Член 2

Условите и начинот на гарантирање на обврските произлезени од Договорот од членот 1 на овој закон ќе бидат утврдени со Договор за гаранција, кој ќе се склучи меѓу Република Македонија претставувана од Министерството за финансии и Меѓународното здружение на железници УИЦ.

Член 3

Сите финансиски обврски кои произлегуваат од Договорот за регулирање на обврските од членот 1 на овој закон, како и отплаќањето на пристигнатите ануитети ќе го врши ЈП Македонски железници ЦО Скопје од приходите кои ги остварува, во рокови и услови утврдени во Договорот за регулирање на обврските.

Член 4

Обврските од Договорот од членот 1 на овој закон ќе се отплаќаат на пет години со каматна стапка од 3,567 % годишно, во еднакви квартални рати во соглас-

ност со планот на отплата. Во случај на непочитување на планот на отплата, се укинува намалението од 51% и на целиот износ на долгот се пресметува просечна годишна ЕУРИБОР камата.

Член 5

Доколку пристигнатите обврски по основа на камата и главнина, во роковите утврдени со Договорот за регулирање на обврските од членот 1 на овој закон, во име на ЈП Македонски железници ЦО Скопје ги плати Република Македонија, ЈП Македонски железници ЦО Скопје е должно во рок од 30 дена од денот на извршувањето на обврската, да пренесе во корист на сметката на приходите на Буџетот на Република Македонија, денарски средства во висина на извршеното плаќање, зголемено за пресметаната камата и за настанатите трошоци поврзани со соодветната трансакција.

Доколку ЈП Македонски железници ЦО Скопје не ја исполни обврската од ставот 1 на овој член, неисполнетата обврска треба соодветно да ја евидентира во својата сметководствена евиденција.

Министерот за финансии ќе издаде налог до Управата за јавни приходи за блокирање на средствата на ЈП Македонски железници ЦО Скопје по основа на ДДВ со цел да се намират пристигнатите обврски кон кредиторот, односно да се надоместат на државата денарски средства во висина на извршеното плаќање, зголемено за пресметаната камата и за настанатите трошоци поврзани со соодветната трансакција.

Член 6

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

L I G J I

PËR GARANCINË E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË NDAJ OBLIGIMEVE PËR “MARRËVESHJEN PËR RREGULLIMIN E OBLIGIMEVE TË NP HEKURUDHAT E MAQEDONISË OQ SHKUP NDAJ NËRMARRJEVE HEKURUDHORE TË CAKTUARA”, TË LIDHUR MË 15 KORRIK 2004 NËRMJET NP HEKURUDHAT E MAQEDONISË OQ SHKUP DHE SHOQATËS NËRKOMBËTARE TË HEKURUDHAVE UIC

Neni 1

Republika e Maqedonisë e garanton përmbushjen e obligimeve në shumë prej 13.383.574 euro me Marrëveshjen për rregullimin e obligimeve të NP Hekurudhat e Maqedonisë OQ Shkup, ndaj ndërmarrjeve hekurudhore të caktuara, që u lidh ndërmjet NP Hekurudhat e Maqedonisë OQ Shkup dhe Shoqatës ndërkombëtare të hekurudhave UIC, më 15 korrik 2004, në kushte dhe afate të parapara me Marrëveshje, vetëm në rastet nëse HM nuk do t'i paguajë anuitetet e arritura.

Neni 2

Kushtet dhe mënyra e garantimit të obligimeve që dalin nga marrëveshja nga neni 1 i këtij ligji, do të përcaktohen me Marrëveshjen për garanci, që do të lidhet ndërmjet Republikës së Maqedonisë, e përfaqësuar nga Ministria e Financave dhe Shoqatës ndërkombëtare të hekurudhave UIC.

Neni 3

Të gjitha obligimet financiare që dalin nga Marrëveshja për rregullimin e obligimeve nga neni 1 i këtij ligji, si dhe pagesën e anuiteteve të arritura, i kryen NP Hekurudhat e Maqedonisë OQ Shkup, nga të hyrat që i realizon, në afatet dhe kushtet e përcaktuara në Marrëveshjen për rregullimin e obligimeve.

Neni 4

Obligimet nga Marrëveshja nga neni 1 i këtij ligji, do të paguhën për 5 vjet me shkallën vjetore të interesit prej 3,567 %, në këste të barabarta kuartale, në pajtim me

planin e pagesës. Në rast të mosrespektimit të planit të pagesës, ndërpritet zvogëlimi për 51% dhe për tërë shumën e borxhit llogaritet interesi mesatar vjetor EURIBOR.

Neni 5

Nëse obligimet e arritura në bazë të interesit dhe kryegjësë, në afatet e përcaktuara me Marrëveshjen për rregullimin e obligimeve nga neni 1 i këtij ligji, në emër të NP Hekurudhat e Maqedonisë OQ Shkup, i paguan Republika e Maqedonisë, NP Hekurudhat e Maqedonisë OQ Shkup obligohet që në afat prej 30 ditëve nga dita e kryerjes së obligimit, t'i bartë në dobi të llogarisë së të ardhurave të Buxhetit të Republikës së Maqedonisë, mjetet në denarë në lartësinë e pagesës së kryer, të rritur për interesin e përllogaritur dhe për shpenzimet e bëra lidhur me transaksionin përkatës.

Nëse NP Hekurudhat e Maqedonisë OQ Shkup, nuk e përmbush obligimin nga paragrafi 1 i këtij neni, obligimin e papërmbushur duhet që në mënyrë përkatëse ta evidentojë në evidencën e saj të kontabilitetit.

Ministri i Financave do të lëshojë urdhëresë në Drejtorinë e të hyrave publike për bllokimin e mjeteve të NP Hekurudhat e Maqedonisë OQ Shkup, në bazë të kthimit të TVSH-së me qëllim të përmbushjes së obligimeve të arritura ndaj kreditorit, respektivisht t'i plotësohen shtetit mjetet në denarë në lartësinë e pagesës së kryer, të rritur për interesin e përllogaritur dhe shpenzimet e bëra lidhur me transaksionin e kryer.

Neni 6

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1550.

Врз основа на членот 65 од Законот за изменување и дополнување на Законот за спречување на корупцијата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 46/2004), Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија на седницата одржана на 12 ноември 2004 година, го утврди пречистениот текст на Законот за спречување на корупцијата.

Пречистениот текст на Законот за спречување на корупцијата ги опфаќа Законот за спречување на корупцијата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 28/2002) и Законот за изменување и дополнување на Законот за спречување на корупцијата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 46/2004), во кои е означено времето на нивното влегување во сила и Одлуката на Уставниот суд на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 33/2003).

Бр. 10-4275/2 12 ноември 2004 година Скопје	Претседател на Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија, Цветанка Иванова, с.р.
---	---

ЗАКОН ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА (Пречистен текст)

Глава прва

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Цел на законот

Член 1

(1) Со овој закон се уредуваат мерките и активностите за спречување на корупцијата во вршењето на власта, јавните овластувања, службената должност и политиката, мерките и активностите за спречување на судирот на интереси, мерките и активностите за спречување на корупцијата при вршењето работи од јавен интерес на правните лица сврзани со остварувањето на јавни овластувања, како и мерките и активностите за спречување на корупцијата во трговските друштва.

(2) За примена на мерките и активностите од ставот (1) на овој член се основа Државна комисија за спречување на корупцијата (во натамошниот текст: Државна комисија).

Дефиниција на корупцијата

Член 2

Под корупција, во смисла на овој закон, се подразбира искористување на функцијата, јавното овластување, службената должност и положба за остварување на каква и да било корист за себе или за друг.

Начело на законитост

Член 3

(1) Секој е должен во вршењето на функцијата, јавните овластувања, службената должност и положба, да постапува во согласност со Уставот и со законите.

(2) Никој не смее да ја користи функцијата, јавното овластување, службената должност и положба за извршување или пропуштање на дејствие што според закон не смее, односно мора да го изврши, ниту да го подреди извршувањето на законито дејствие на својот личен интерес, ниту на интересот на друго лице.

(3) Никој не може да биде повикан на одговорност за корупција освен во случаите и условите предвидени со овој закон, со Кривичниот законик и друг закон и во постапка пропишана со закон.

Начело на доверба

Член 4

(1) Секој е должен во вршењето на функцијата, јавното овластување, службената должност и положба да постапува совесно, стручно, одговорно, ефикасно и непристрасно.

(2) Никој не смее вршењето на функцијата, јавните овластувања, службените должности и положба, како и работите од јавен интерес, да ги користи за остварување на лични цели.

Начело на еднаквост

Член 5

(1) Секој има право на еднаков пристап кон вршењето на работи од јавен интерес и еднакво постапување од страна на носителите на власта, лицата кои вршат јавни овластувања, службени должности и положба.

(2) Секој има право на слободно настапување на пазарот и на слободен натпревар, без страв дека може да биде жртва на монополско или дискриминаторско однесување.

(3) Секој има право да спречи или да пријави постапка што претставува користење на функцијата, јавните овластувања, службената должност и положба, со која се остварува лична корист или му се нанесува штета на друг, без да трпи какви и да било последици.

Начело на јавност

Член 6

(1) Вршењето на власта, јавните овластувања, службената должност и положба, како и работите од јавен интерес се јавни и подложни на јавна контрола.

(2) Никој не може да се повика на примена на закон или друг пропис со кој ќе се ограничи или исклучи јавноста за да се прикрие искористувањето на функцијата, јавните овластувања, службената должност и положба за остварување корист, погодност или предност за себе или за друг.

Начело на одговорност

Член 7

(1) Секој кој е оштетен со дело на корупција има право да бара надомест на штета, вистинска штета и изгубена добивка, според принципите на солидарна одго-

ворност од страна на сторителот на корупцијата, како и од правното лице во кое сторителот вршел функција или должност во времето на извршување на делото.

(2) Правото од ставот (1) на овој член, може да се оствари кога делото на корупција е утврдено со правосилна судска одлука.

Значење на изразите употребени во овој закон

Член 8

(1) За определување на значењето на изразите: избран или именуван функционер, како и друго службено лице, правно лице, одговорно лице во правно лице и лице кое врши работи од јавен интерес, се применуваат одредбите за значење на изразите од Кривичниот законик.

(2) Под поимот корист се подразбира остварување на секој вид корист, погодност или предност за себе или за друг.

(3) Под терминот семејство се подразбира брачниот другар, децата, родителите, браќата и сестрите, посвоителот или посвоеникот со кој лицето од ставот (1) на овој член живее во семејна заедница.

Глава втора

СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА ВО ПОЛИТИКАТА

Финансирање на политички партии, синдикати и здруженија на граѓани и фондации

Член 9

(1) Финансирањето на работата и активностите на политичка партија, синдикат или здружение на граѓани и фондација е јавно и се врши согласно со закон.

(2) Финансирањето на работата и активностите на странските и меѓународните невладини организации во Република Македонија е јавна.

Забрана за користење буџетски средства

Член 10

За финансирање на активност на политичка партија, синдикат или здружение на граѓани не можат да се вршат никакви исплати од буџетски средства на Република Македонија, од буџетите на единиците на локалната самоуправа, од јавните фондови или од средства на јавни претпријатија, јавна установа и други правни лица што располагаат со државен капитал, освен кога исплатите се вршат врз основа на закон.

Забрана за нови инвестиции и вонредни исплати

Член 11

(1) За изборна кампања не можат да се користат буџетски средства на Република Македонија, средства од буџетите на единиците на локалната самоуправа, од јавни фондови и средства на јавни претпријатија и јавни установи или правни лица што располагаат со државен капитал, освен ако тоа поинаку не е утврдено со закон со кој се уредува финансирањето на изборните кампањи на политичките партии.

(2) Во текот на изборната кампања за избор на претседател на Републиката, за избор на пратеници, градоначалник или членови на совет на единица на локалната самоуправа, не може да започне изградба со средства од буџетот или од јавни фондови, или со средства на јавни претпријатија или други правни лица што располагаат со државен капитал на нови објекти во инфраструктурата, како патишта, водоводи, далноводи, канализација и други објекти, или на објекти за општествени дејности - училишта, градинки и други објекти, освен ако за таа намена претходно се обезбедени средства од буџетот, односно се работи за реализација на програма донесена врз основа на закон во тековната година.

(3) Во текот на изборната кампања од ставот (2) на овој член не може да се врши никаква вонредна исплата на плати, пензии, социјална помош или други исплати од буџетски средства или средства од јавните фондови, ниту да се отуѓува државен капитал.

Утврдување на злоупотреба на буџетските средства и средства од јавни фондови

Член 12

(1) Кога постојат основи за сомневање дека буџетските средства или средствата од јавни фондови, или средствата од јавни претпријатија и јавни установи или други правни лица што располагаат со државен капитал, се непосредно или посредно, преку инвестициони работи или на друг начин, користени за изборна кампања или воопшто за финансирање на изборна и друга политичка активност, Државната комисија презема мерки за утврдување на таквите сомневања.

(2) Доколку Државната комисија утврди дека сомневањата од ставот (1) на овој член се основани, за тоа ќе ги извести надлежните органи и ќе побара од нив да преземат активности во рамките на нивните надлежности.

(3) Државната комисија најдоцна во рок од три месеца од денот на завршувањето на изборите му доставува посебен извештај на Собранието на Република Македонија за можните злоупотреби на буџетските средства, јавните фондови и средствата на јавни претпријатија и други правни лица што располагаат со државен капитал. Извештајот се објавува во средствата за јавно информирање.

(4) Прашање за злоупотреба на буџетски средства или средства од јавни фондови, односно државен капитал, можат да покренат и дваесет пратеници во Собранието на Република Македонија. Во таков случај Собранието формира анкетна комисија што постапува на начин предвиден во членот 17 на овој закон.

Забрана за користење средства од нелегални извори

Член 13

(1) Политичка партија или кандидат на изборите не смеат да прибираат и користат средства од нелегални извори.

(2) Ако се појави сомневање дека политичка партија или кандидат на изборите користеле средства од нелегални извори, Државната комисија ќе побара од надлежните органи да извршат проверка на приливот и користењето на средствата.

(3) Проверката на приливот на средства или други исплати преку банка, по барање на Државната комисија, не претставува повреда на банкарска тајна.

Поткупување на избирачите

Член 14

(1) Давањето или ветувањето подарок, или друга корист за себе или за друг, на избирач при избори или гласање на референдум, за да гласа или не гласа, или да гласа за определен кандидат или определена одлука, се смета за поткуп при избори и гласање.

(2) Доколку Државната комисија дознае или има основи за сомневање за дејствија од ставот (1) на овој член, за тоа писмено ќе го извести надлежниот јавен обвинител и Државната изборна комисија.

(3) Јавниот обвинител и Државната изборна комисија во рок од 30 дена од денот на приемот на известувањето од ставот (2) на овој член ја известуваат Државната комисија за преземените мерки и активности во рамките на своите надлежности.

Привилегирање или дискриминација по изборите

Член 15

(1) Државната комисија врши увид во сите договори, јавни набавки и други зделки поврзани со остварување на профит склучени, односно извршени во периодот од

една година од денот на завршувањето на изборот на претседател на Републиката, изборите за пратеници во Собранието на Република Македонија или локалните избори, меѓу државни органи, органи на локалната самоуправа, јавни претпријатија и други правни лица што располагаат со државен капитал со домашни или странски правни лица, како и сите дозволи, концесии и други одлуки со кои на правни лица им се признаваат права или повластици определени со закон или им се одземаат или ограничуваат таквите права или повластици.

(2) Бирото за јавни набавки е должно секои три месеца до Државната комисија да доставува известување за договорите за јавни набавки и други зделки од ставот (1) на овој член што ги склучиле државните органи, органите на единиците на локалната самоуправа, јавните претпријатија, јавните установи и други правни лица што располагаат со државен капитал.

(3) Доколку Државната комисија утврди привилегии или дискриминација по однос на договорите, јавните набавки и другите зделки од ставот (1) на овој член, ќе побара од надлежните органи да преземат мерки и активности во рамките на нивните надлежности.

(4) За извршениот увид Државната комисија е должно во рок од 60 дена да му достави извештај на Собранието на Република Македонија. Извештајот се објавува во средствата за јавно информирање.

Влијание при избор, именувања и разрешување на раководни места

Член 16

(1) Политичка партија или лице кое истапува во име на политичка партија не смее да врши притисок при избор или именување, или разрешување на лице на службена, раководна или друга општествено значајна функција или должност, освен во случаите во кои со закон е определена надлежност на претседателот на Републиката, Собранието и Владата на Република Македонија, или органите на единиците на локалната самоуправа да вршат избор, именување или да даваат мислење или согласност.

(2) Лице кое е разрешено спротивно на закон под притисок на политичка партија, како и кандидат за избор или именување што е оштетен со избор или именување извршено под таков притисок, може пред надлежен суд со тужба да побара поништување на актот за избор, именување, односно разрешување.

(3) Тужбата од ставот (2) на овој член се поднесува во рок од 30 дена од донесувањето на актот за избор, именување или разрешување, односно од моментот на дознавањето дека е тоа извршено под притисок на политичка партија, спротивно на закон, но не по истекот од една година од денот на донесувањето на актот. Постапката е итна и се води според одредбите на Законот за парнична постапка.

Член 17

(1) Политичка партија или лице кое истапува во име на политичка партија не смее да врши влијание при вработување, распоредување и престанок на работен однос на службено лице.

(2) Одлуката за вработување, распоредување и престанување на работниот однос мора да биде образложена и заснована на критериуми засновани на закон.

(3) Државната комисија може од надлежниот орган да бара преиспитување или поништување на одлуката донесена спротивно на ставовите (1) и (2) од овој член.

(4) Органот кој ја донел одлуката од ставот (2) на овој член е должен да постапи по барањето на Државната комисија во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето.

Анкетна комисија

Член 18

(1) Дваесет пратеници во Собранието на Република Македонија можат да постават прашање за утврдување на одговорноста за корупција во која се вмешани избра-

ни или именувани функционери, службени лица, одговорни лица во јавни претпријатија и во други правни лица што располагаат со државен капитал.

(2) Претседателот на Собранието на Република Македонија е должен прашањето да го стави на дневен ред на првата наредна седница на Собранието на Република Македонија на која по претходна расправа пратениците кои го поставиле прашањето ги образложуваат повредите на овој закон или на одредбите од Кривичниот законик и се формира анкетна комисија (во натамошниот текст: комисија).

(3) Комисијата е овластена да побара од секој орган, јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал или политичка партија што има свој пратеник, односно пратеници во Собранието на Република Македонија да и ги достави сите потребни документи и други материјали важни за разјаснување на случајот и да повика на сослушување кој и да е избран или именуван функционер, службено лице, одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или во друго правно лице или одговорно лице на политичка партија.

(4) Одлуките што се однесуваат на преземање на определени дејствија во испитувањето на случајот се донесуваат со мнозинство гласови.

(5) Седниците на комисијата се јавни. Комисијата е должна на Собранието на Република Македонија да му поднесе извештај најдоцна во рок од 60 дена од нејзиното формирање. Ако не се постигнат усогласени ставови, извештајот ги содржи сите ставови на членовите на комисијата.

(6) Претседателот на Собранието на Република Македонија е должен извештајот на комисијата да го стави на разгледување на првата седница на Собранието на Република Македонија од денот на неговото доставување. Извештајот се разгледува на јавна седница на Собранието.

(7) Не може да биде ставено на дневен ред на Собранието на Република Македонија повторно прашањето за одговорност за ист случај на исто лице, орган, јавно претпријатие или друго правно лице или политичка партија, пред истекот на шест месеца од завршувањето на расправата на порано поставеното прашање. Пратениците кои поставиле прашање за одговорност и не ги потврдиле своите наводи со приведување вистинити факти или доволно причини на верување во нивното постоење, не можат повторно да покренат прашање за одговорност пред истекот на шест месеца од денот на порано поставеното прашање.

Ограничување на државна или друга тајна

Член 19

На барање на Државната комисија лицето кое е должно да чува државна, воена или службена тајна може да биде ослободено од таквата должност поради водење на казнена или друга постапка за дело на корупција.

Заштита на соработници на правдата и сведоци

Член 20

(1) Не може да се преземе казнено гонење или да се повика на каква и да е друга одговорност лице кое открило податоци што укажуваат на постоење на корупција.

(2) На лицето кое дало изјава или сведочело во постапка за дело на корупција му се обезбедува заштита согласно со закон. Лицето има право на надоместок на штета што може да ја претрпи тој или член на неговото семејство поради дадената изјава или сведочење.

(3) Барањето за надоместок на штета од ставот (2) на овој член се поднесува до надлежен орган.

(4) Надоместокот од ставот (2) на овој член се исплаќува од средства на Буџетот на Република Македонија.

(5) Министерот за правда донесува акт за утврдување на критериумите за надоместок на штета.

Заштита на лицата кои работат на сузбивање на корупцијата

Член 21

(1) На лицата кои работат во органите за откривање и сузбивање на корупцијата им се обезбедува целосна заштита и независност, заради ефикасно извршување на нивните овластувања и должности и врз нив не смее да се врши притисок во работата или во преземањето конкретни дејствија.

(2) За извршениот притисок во работата или во преземањето конкретни дејствија, лицата од ставот (1) на овој член ја известуваат Државната комисија.

(3) За извршениот притисок во работата или преземањето конкретни дејствија врз членовите на Државната комисија, Државната комисија го известува Собранието на Република Македонија.

Глава трета

СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА ВО ВРШЕЊЕТО ЈАВНИ ОВЛАСТУВАЊА

Забрана за вршење на други дејности

Член 22

(1) Избран или именуван функционер за време на траењето на мандатот не може да врши никаква друга функција, должност или дејност што е неспоива со неговата функција.

(2) Службено лице не може да врши никаква друга дејност поврзана со остварување профит и што е неспоива со неговата службена должност. Други работи и дејности службеното лице може да врши само по претходно одобрение од функционерот кој раководи со органот.

(3) Одговорно лице во јавно претпријатие или во друго правно лице што располага со државен капитал не може да врши никаква друга дејност со која му се нанесува штета на државниот капитал.

(4) Избран или именуван функционер или службено лице не може истовремено да врши функција на одговорно лице или член на орган на управување во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице кое располага со државен капитал. Во случај на избор или именување, или стекнување својство на службено лице, му престанува поранешната функција.

(5) Избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие или друго правно лице што располага со државен капитал не може да врши функција на член на управен одбор или на друг орган на управување во трговско друштво или во друго правно лице што се занимава со дејност со која се остварува профит.

Ограничувања во соработката со правни лица

Член 23

Избран или именуван функционер, како и друго службено лице или одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал не може во вршењето на својата функција, односно служба, да воспостави деловни односи со правно лице што го основал тој или член на неговото семејство, или во кое одговорното лице е член на неговото семејство, а доколку деловните односи се воспоставени од порано, е должно да се из земе од какво и да било одлучување и за тоа да ја извести Државната комисија.

Користење на државни заеми

Член 24

Ако правно лице основано од избрано или именувано лице, службено лице или одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал или од член на неговото

семејство, или во кое член на неговото семејство е одговорно лице, се појави како корисник на заеми кај кои заемодавач е државата, кредити за кои гаранции дава државата, кредити од примарната емисија или од други државни депозити и средства, избраното или именуваното службено и одговорно лице е должно веднаш, а најдоцна во рок од десет дена по добивањето на заемот кредитот тоа да го пријави на Државната комисија.

Располагање со државен имот

Член 25

Избран или именуван функционер, како и друго службено или одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа и друго правно лице што располага со државен капитал, е должно веднаш, а најдоцна во рок од 15 дена од денот на изборот, именувањето, вработувањето или од стапувањето на должност, на Државната комисија да и го пријави секој промет со државен имот со кој се стапува во правен однос со правно лице основано од него или член на неговото семејство или во кое одговорно лице е член на неговото семејство.

Економично користење на државни средства

Член 26

Избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа и друго правно лице што располага со државен капитал е должно да ги чува државните средства што му се доверени и со нив да располага на најекономичен начин и за однапред определените намени. Забрането е средствата да се користат за приватни цели или да се даваат на друг на користење.

Известување за користењето на странска помош

Член 27

(1) Кога како корисници на донации и друга странска помош се јавуваат државните органи, јавните претпријатија, јавните установи и другите правни лица што располагаат со државен капитал тие се должни да ја известат Државната комисија за планот за користење на средствата и да и достават завршен извештај за користење на средствата.

(2) Државната комисија на Собранието на Република Македонија му доставува годишен извештај за користењето на средствата и помошта од ставот (1) на овој член. Извештајот се објавува во средствата за јавно информирање.

Вршење дејност по престанокот на функцијата

Член 28

Избран или именуван функционер, како и друго службено лице или одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал што во рок од три години од денот на престанокот на функцијата, односно должност, ќе основа трговско друштво или ќе започне да се занимава со дејност со која се остварува профит во областа во која работел, е должно во рок од 30 дена за тоа да ја извести Државната комисија.

Забрана за стекнување акционерски права

Член 29

(1) Избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или во друго правно лице што располага со државен капитал не може во текот на траењето на мандатот, односно должноста и во рок од три години по нејзиниот престанок да стекне по која и да е основа и во кој и да е облик акционерски права во правно лице врз кое тој или органот во кој работи или работел врши, односно вршел надзор, освен ако тие права ги стекне по пат на наследување.

(2) Стекнувањето на акционерски права за време на траењето на мандатот, односно службата лицето од ставот (1) на овој член е должно да го пријави на Државната комисија во рок од 30 дена по нивното стекнување.

Забрана на влијание за вработување блиски роднини

Член 30

(1) Избран или именуван функционер не смее да врши влијание за вработување или унапредување на член на неговото семејство во органот во кој е избран или именуван, или во друг државен орган или јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал врз кое врши надзор органот во кој функционерот е избран или именуван.

(2) Избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие и друго правно лице што располага со државен капитал е должно да ја извести Државната комисија за секој избор, именување или вработување, унапредување на член на неговото семејство во државен орган, орган на локалната самоуправа, јавно претпријатие или друго правно лице што располага со државен капитал, во рок од десет дена по извршениот избор, именување, унапредување или вработување.

Забрана за примање подароци

Член 31

Избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие или друго правно лице што располага со државен капитал не смее да прима подароци или ветување за подарок, освен пригодни подароци, како книги, сувенири и слични предмети во вредност чија висина е утврдена со закон.

Злоупотреба на службени податоци

Член 32

(1) Избран или именуван функционер, службено лице или одговорно лице во јавно претпријатие не смее да ги користи информациите со кои располага за остварување корист за себе или за друг.

(2) Обврската од ставот (1) на овој член останува во рок од три години од денот на престанокот на функцијата, односно должноста, освен ако со закон поинаку не е определено.

(3) Лицето од ставот (1) на овој член не смее да држи во тајност податоци што според овој или друг закон мораат да бидат објавени или да бара пристап кон податоци за кои знае дека не е овластен да ги добие, или да се однесува несвесно кон чувањето на податоците што претставуваат тајна.

Злоупотреба на јавни набавки

Член 33

(1) Избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал не смее да врши никакво влијание врз органот или правното лице што одлучува за прибавените понуди по јавно објавениот конкурс, оглас или лицитација за јавни набавки или други јавни нарачки и работи.

(2) Ако меѓу понудувачите на јавниот оглас, распишан од кој било орган, јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал, учествува правно лице основано од избран или именуван функционер, или од член на неговото семејство, или во кое одговорно лице е член на неговото семејство, функционерот е должен во рок од десет дена да ја извести Државната комисија за неговото учество на огласот.

(3) Службено лице или одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или во друго правно лице што располага со државен капитал е должно во рок од десет дена да ја извести Државната комисија за учес-

твото на јавен оглас, распишан во органот или правното лице во кое тоа лице врши должност, на правно лице основано од него, или на правно лице во кое член на неговото семејство е одговорно лице.

(4) Одредбите од ставовите (1) до (3) на овој член се применуваат и кога врз основа на јавен конкурс, оглас или лицитација се одлучува за давање одобренија, концесии, контингенти или дозволи за вршење на стопанска или друга профитна дејност.

Обврска за пријавување на имот

Член 34

(1) Избран или именуван функционер, одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал, службено лице при изборот, именувањето, односно по вработувањето, а најдоцна во рок од 30 дена од денот на изборот, именувањето, вработувањето или стапувањето на должност, пополнува анкетен лист со детален попис на недвижен имот, подвижни предмети од поголема вредност, хартии од вредност и побарувања и долгови, како и друг имот што е во негова сопственост или сопственост на членовите на неговото семејство.

(2) Лицата од ставот (1) на овој член имаат обврска да пополнат Анкетен лист во рок од 30 дена по престанувањето на функцијата, односно престанувањето на вработувањето.

(3) При изборот, именување, односно по вработување или по стапувањето на должност, а најдоцна во рок од 30 дена, лицето од ставот (1) на овој член депонира и заверена изјава кај нотар за откажување од заштита на банкарска тајна во однос на сите сметки во домашни и странски банки.

(4) Избраниот или именуван функционер, одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал, Анкетниот лист од ставовите (1) и (2) и изјавата од ставот (3) на овој член, ги доставува до Државната комисија и Управата за јавни приходи, а службеното лице до органот, односно правното лице во кое се вработува. Надлежниот орган, односно правното лице во кое се вработува службеното лице, Анкетниот лист го доставува до Државната комисија во рок од 60 дена од денот на вработувањето.

(5) Избраниот или именуван функционер, одговорно лице во јавното претпријатие, во јавната установа или друго правно лице што располага со државен капитал, има обврска да ја извести Државната комисија доколку има промена на функцијата, односно својството.

(6) Содржината и формата на Анкетниот лист ги утврдува со свој акт Државната комисија.

Пријавување на промени во имотната состојба

Член 35

(1) Избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие или друго правно лице што располага со државен капитал е должно да го пријави секое зголемување на неговиот имот, односно на имотот на член на неговото семејство, како што е изградба на куќа или други објекти, купување на недвижности, хартии од вредност, автомобил или други подвижни предмети во вредност што надминува износ од дваесет просечни плати во претходниот тримесечен период.

(2) Кон пријавата што се доставува до Државната комисија и Управата за јавни приходи се приложува и договор или друг документ што е основа за располагање со имотот, како и документ за начинот на извршено-то плаќање.

Својство на службена исправа

Член 36

Анкетниот лист, изјавата и пријавата од членовите 34 и 35 на овој закон се сметаат за службени исправи и се чуваат како службена тајна, освен во случаи кога Државната комисија ќе одлучи поинаку.

Постапка за испитување на имотната состојба**Член 37**

(1) Против избран или именуван функционер, како и друго службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал, може да се поведе постапка за испитување на имот и имотна состојба, ако лицето во Анкетниот лист од членот 34 на овој закон:

- не дало податоци,
- дало невистинити или непотполни податоци,
- или ако не пријавило промена на имотот, односно во пријавата од членот 35 на овој закон дало невистинити и непотполни податоци.

(2) Против лицето од ставот (1) на овој член постапката ќе се поведе и ако се утврди дека неговиот имот или имотот на член на неговото семејство, во текот на траењето на мандатот, односно вршењето на должноста или траењето на вработувањето, е несразмерно зголемен во однос на редовните примања во вид на плати, дивиденди и други приходи од вршење на дејност или имот.

(3) Постапката од ставот (1) на овој член ја поведува Управата за јавни приходи.

(4) Барање за поведување на постапка може да поднесе и Државната комисија.

(5) Со поведување на постапката, Управата за јавни приходи поднесува и предлог до надлежниот основен суд за времена мерка за забрана за располагање со имот.

Член 38

(1) Ако во постапката за испитување на имотот и имотната состојба не се докаже дека имотот е стекнат, односно зголемен како резултат на редовни примања што се пријавени и оданочени, Управата ќе донесе решение за оданочување земајќи ја како основица за оданочување разликата меѓу утврдените редовни, пријавени и оданочени примања на лицето и членовите на неговото семејство и проценетата пазарна вредност на имотот. Така утврдената основица се оданочува со стапка од 70% од разликата меѓу оданочените и пријавените примања, односно пазарната вредност на имотот.

(2) Доколку се утврди дека имотот е зголемен во големи размери, Управата за јавни приходи поднесува кривична пријава против лицето, до надлежното јавно обвинителство.

(3) За преземените дејствија од ставовите (1) и (2) на овој член Управата за јавни приходи ја известува Државната комисија.

Член 39

(1) Против конечното решение за оданочување од членот 38 на овој закон, може со тужба да се поведе управен спор пред надлежниот суд определен со закон. Постапката пред судот е итна.

(2) Управата за јавни приходи поднесува предлог за извршување во рок од осум дена по правосилноста на решението, односно пресудата, до надлежниот основен суд, кој наредува извршувањето да се спроведе веднаш, а најдоцна во рок од три дена по приемот на предлогот.

(3) Против предлогот за извршување не е дозволен приговор.

(4) Правосилното решение, односно пресуда се извршува врз целокупниот имот на лицето, како и врз имотот на членовите на неговото семејство, а ако имотот од започнувањето на постапката за негова проверка е пренесен на трети лица без надоместок или со надоместок што не одговара на неговата утврдена пазарна вредност, се извршува и врз така пренесениот имот. За приговорот дека тие лица дале за пренесениот имот надоместок што одговара на пазарната вредност, судот одлучува само врз основа на веродостојни исправи за основот и начинот на плаќањето, во рок од три дена по поднесувањето на приговорот. Против приговорот е дозволена жалба во рок од осум дена од приемот на одлуката. Второстепениот суд одлучува по жалбата во рок од три дена по нејзиното примање.

(5) Во текот на судската постапка и постапката за извршување, претседателот на надлежниот суд е должен по службена должност да внимава на почитување на роковите, доставата на судските акти и брзината на извршувањето на правосилната одлука.

Глава четврта**СПРЕЧУВАЊЕ НА СУДИР НА ИНТЕРЕСИ****Основни обврски во вршењето на службата****Член 40**

(1) Избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа и друго правно лице што располага со државен капитал е должно вршењето на својата функција или должност да го подреди на начелата на законитост, ефикасност, доверба, независност, автономност, чесност и професионалност.

(2) Лицата од ставот (1) на овој член се должни во вршењето на својата функција или должност да постапуваат совесно, стручно, непристрасно, без дискриминација или повластување на кого било, со целосно почитување на човековите права и слободи и човековото достоинство и без никаков личен интерес.

Судир меѓу личниот и општиот интерес**Член 41**

(1) Во случај на судир меѓу личниот и општиот интерес избран или именуван функционер, службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие или друго правно лице што располага со државен капитал е должно да постапи според општиот интерес.

(2) Судир меѓу личниот и општиот интерес постои кога со вршењето на определено службено или друго дејствие се засега во материјалните или другите интереси на лицето од ставот (1) на овој член или во интересите на членови на неговото семејство.

Изземање**Член 42**

(1) Кога избран или именуван функционер, службено лице или одговорно лице во јавно претпријатие или друго правно лице што располага со државен капитал ќе дознае за околности што укажуваат на судир на интереси, должно е да побара изземање.

(2) Лицето од ставот (1) на овој член ќе биде изземено од вршењето на определено дејствие со одлука на органот во кој е избрано или именувано, или на неговиот претпоставен и без негово барање или спротивно на неговата волја, ако е очигледно дека во конкретниот случај постои и негов личен интерес.

(3) Прикривањето на постоенето на личен интерес претставува тешка повреда на должноста и основа за покренување постапка за политичка или дисциплинска одговорност.

Незаконити барања на претпоставен**Член 43**

(1) Службеното лице од кое неговиот претпоставен или избран или именуван функционер бара во вршењето на службата да постапи спротивно на Уставот, закон или друг пропис, е должно за тоа да му укаже на оној кој ја издал наредбата.

(2) Доколку и по усното укажување, непосредно претпоставениот ја повтори наредбата од ставот (1) на овој член, службеното лице веднаш за тоа писмено ќе го извести непосредно повисокиот претпоставен од оној кој ја издал наредбата и Државната комисија. По писменото укажување службеното лице е ослободено од обврската за незаконито вршење на службено дејствие и не може за тоа да биде повикано на одговорност.

Непријавување на казниво дело**Член 44**

Избран или именуван функционер, како и друго службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа и друго правно лице што располага со државен капитал е должно да го пријави секое казниво дело поврзано со корупција, како и секоја повреда на одредбите од овој закон, за кои дознало во вршењето на својата должност.

Забрана за вршење влијание врз друг**Член 45**

(1) Избран или именуван функционер, како и друго службено лице или одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа и друго правно лице што располага со државен капитал не смее да ја користи својата положба вршејќи влијание врз друго лице во државен орган, јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице, за тоа да донесе или не донесе определена одлука, да стори нешто, да пропушти или да трпи, заради остварување корист, погодност или предност за себе или друг.

(2) Лицето од ставот (1) на овој член не може да учествува како посредник или застапник во комерцијални и други зделки меѓу правни лица или граѓани.

(3) Секој граѓанин е должен да ја извести Државната комисија за поведата на одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член.

Вршење дискрециони овластувања**Член 46**

(1) Во вршењето дискрециони овластувања секој избран или именуван функционер или службено лице е должно одлуките да ги донесува совесно, водејќи сметка за сите факти и околности на конкретниот случај и за начелото на законитост и справедливост.

(2) Граѓанин или правно лице што е незадоволно од одлуката донесена врз основа на дискреционо овластување и кое смета дека таа одлука е донесена поради корумпираност, може да поднесе претставка пред Државната комисија.

(3) Државната комисија е должна да ја разгледа претставката и во рок од 30 дена од нејзиниот прием да го извести физичкото или правното лице за постапувањето по претставката.

Понуда на поткуп**Член 47**

Избран или именуван функционер, како и друго службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие, јавна установа или друго правно лице што располага со државен капитал на кое му е понуден поткуп, е должно да преземе мерки на идентификација на понудувачот и да го пријави на надлежен орган.

Постапка во случај на обвинение за корупција**Член 48**

Лицето обвинето за дело на корупција без одлагање го известува органот кој го избрал или именувал, односно својот претпоставен и Државната комисија.

Ништовност на правни акти и надоместок на штета**Член 49**

(1) Правните акти што се резултат на корупција се ништовни. Секој кој има правен интерес може да бара нивно поништување, со поднесување доказ на правосилна судска одлука со која е утврдено постоењето на корупција.

(2) Секој што е оштетен со акт на корупција има право да бара надоместок на штета (вистинска штета и изгубена добивка) според принципите на солидарна одговорност од сторителот на делото, квалификувано ка-

ко дело на корупција со правосилна судска одлука, како и од органот или јавното претпријатие и друго правно лице што располага со државен капитал, во кое тоа лице ја вршело својата функција или должност во времето на извршувањето на делото.

Глава петта**ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА****Положба и состав****Член 50**

(1) Државната комисија е самостојна и независна во вршењето на работите определени со овој закон и има својство на правно лице.

(2) Државната комисија е составена од седум члена.

Именување на членови на Државната комисија**Член 51**

(1) Членовите на Државната комисија ги именува и разрешува Собранието на Република Македонија со мандат од пет години, без право на повторно именување.

(2) Членовите на Државната комисија се именуваат од редот на истакнати стручњаци од областа на правото и економијата и кои уживаат углед за вршење на функцијата.

(3) Членовите на Државната комисија функцијата ја вршат професионално.

(4) Од редот на членовите именувани според ставот (1) на овој член, Државната комисија избира претседател со мандат од една година, без право на повторен избор.

Член 52

Член на Државната комисија се разрешува ако:

- тоа сам го побара,
- биде осуден за кривично дело на безусловна казна затвор од најмалку шест месеца и
- трајно ја загуби способноста за вршење на функцијата.

Член 53

Средствата за извршување на функцијата на Државната комисија се обезбедуваат во Буџетот на Република Македонија.

Член 54

(1) За вршење на стручните, административните и техничките работи на Државната комисија се формира Секретаријат како стручна служба на Државната комисија.

(2) Со Секретаријатот раководи секретар, кој го именува и разрешува Државната комисија.

(3) Секретарот и вработените во Секретаријатот на Државната комисија имаат статус на државни службеници.

Надлежност**Член 55**

(1) Државната комисија ги има следниве надлежности:

- донесува државна програма за превенција и репресија на корупцијата;
- донесува годишни програми и планови за остварување на државната програма;
- дава мислења за предлози на закони од значење за спречување на корупцијата;
- покренува иницијатива пред надлежните органи за контрола на финансиско-материјалното работење на политичките партии, синдикатот и здруженијата на граѓани и фондации;
- покренува иницијатива за поведување постапка пред надлежните органи за разрешување, распоредување, сменување, казниво гонење или примена на други

мерки на одговорност на избрани или именувани функционери, службени лица или одговорни лица во јавни претпријатија и други правни лица што располагаат со државен капитал;

- разгледува случаи на судир на општиот и личниот интерес, определени со закон;

- ја евидентира и следи имотната состојба и промените на имотната состојба на избраните и именуваните функционери, службени лица и одговорни лица во јавни претпријатија и други правни лица што располагаат со државен капитал, на начин утврден со овој закон;

- донесува Деловник за работа;

- поднесува годишен извештај за својата работа и за преземените мерки и активности до Собранието на Република Македонија, а го доставува до претседателот на Републиката, Владата на Република Македонија и средствата за јавно информирање;

- соработува со други државни органи во спречување на корупцијата;

- соработува со соодветни национални тела на други држави, како и со меѓународни организации на полето на спречување на корупцијата;

- презема активности на планот на едукацијата на органите, надлежни за откривање и гонење на корупцијата и другите видови на криминал;

- донесува акти за внатрешна организација и систематизација на работните места во Секретаријатот и

- врши и други работи определени со овој закон.

(2) Државната комисија ја известува јавноста за преземените мерки и активности и за нивните резултати.

Права, должности и одговорности

Член 56

(1) Членот на Државната комисија има својство на именувано лице.

(2) За својата работа членовите на Државната комисија одговараат пред Собранието на Република Македонија.

Начин на работа

Член 57

(1) Државната комисија работите од својата надлежност ги врши на седница на која присуствуваат повеќе од половината членови.

(2) Одлуките се донесуваат со мнозинство гласови од вкупниот број членови.

(3) Со Деловникот за работа се утврдува начинот на работа на Државната комисија.

(4) За поопстојно разгледување на одделни прашања, на седница на Државната комисија можат да бидат поканети да учествуваат истакнати стручњаци.

Повикување на лица

Член 58

(1) Заради разјаснување на определени прашања, важни за донесување одлука, Државната комисија може да го повика и лицето за кое се води постапката, како и други лица.

(2) Ако лицето од ставот (1) на овој член, не се отповика на поканата, Државната комисија го разгледува случајот врз основа на другите докази со кои располага.

(3) Постапката од ставот (1) на овој член е доверлива.

Барање на известувања

Член 59

(1) Државната комисија може од избран или именувани функционер, службено лице или одговорно лице во јавно претпријатие или во друго правно лице што располага со државен капитал, да побара податоци за неговата имотна состојба или имотната состојба на членовите на неговото семејство, за промените во имотната состојба, за дејноста што ја врши тој или член на неговото семејство, приходите што ги остварува или други податоци од значење за примената на одредбите од овој закон.

(2) Ако Државната комисија ги побара податоците од ставот (1) на овој член од надлежен орган или правно лице, органот или правното лице е должно без одлагање да ги достави бараните податоци и не може да се повикува на државна, службена или друга тајна.

Вршење увид во документацијата на државните органи и други правни лица

Член 60

Во вршењето на работите од својата надлежност, определени со овој закон, Државната комисија може да побара да се изврши непосреден увид во документацијата на органите и правните лица што располагаат со државен капитал.

Глава шеста

СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА ВО ВРШЕЊЕТО РАБОТИ ОД ЈАВЕН ИНТЕРЕС И ДРУГИ ДЕЈНОСТИ НА ПРАВНИ ЛИЦА

Злоупотреба во вршењето работи од јавен интерес

Член 61

(1) Лице кое врши работи од јавен интерес не смее да ја злоупотреби својата положба за остварување на лична корист.

(2) Ако постои основано сомневање дека имотот на лицето од ставот (1) на овој член или на член на неговото семејство, во текот на вршењето на работи од јавен интерес е несразмерно зголемен по однос на неговите редовни примања или примањата на членовите на неговото семејство, Управата за јавни приходи по сопствена иницијатива и по барање на Државната комисија поведува постапка за испитување на имотната состојба. Постапката се води според членовите 37 и 38 на овој закон.

(3) Како работи од јавен интерес, покрај дејностите што се со закон определени како работи од јавен интерес, се сметаат и активностите што се вршат во рамките на дејствувањето на политичките партии, синдикатите и други здруженија на граѓани и фондации.

Заштита на средствата за јавно информирање

Член 62

(1) Се забранува каква било присилба, спречување или влијание на друг начин врз средствата за јавно информирање да објавуваат или да не објавуваат информации за случаи на корупција.

(2) Новинарот има право на непречен пристап до сите извори на информации во согласност со закон. Никој не може да ја исклучи јавноста од расправата за корупција пред надлежен орган или правно лице, освен кога се работи за претходна постапка што е прогласена за доверлива.

(3) Никој не може од новинарот кој објавил информација за акт на корупција да бара да го открие изворот на информацијата, освен во постапка пред суд.

Злоупотреба на средствата за јавно информирање

Член 63

(1) Секој којшто објавува информација за корумпираност на друг, е должен да ја почитува претпоставена невиност и принципите на вистинито, објективно и непристрасно информирање, како и други принципи на кодексот на професионалната етика.

(2) Никој не може да користи средство за јавно информирање за лажно обвинување на друг за корупција.

Злоупотреби во финансиското работење

Член 64

(1) Секој вработен во банка, штедилница, менувачница, осигурително друштво, берза или друга финансиска организација е должен веднаш да пријави сомни-

телна трансакција што е во врска со корупцијата. Пријавата се доставува до одговорното лице во тоа правно лице и органите определени со закон и до Државната комисија.

(2) Организаторот на берза е должен да води евиденција и регистар на сите трансакции извршени на берзата.

Спречување на корупција во трговските друштва

Член 65

(1) Одговорно лице во трговско друштво или друго правно лице не смее да ја искористи својата положба, да прими награда или каква и да е друга корист или ветување за тоа, за себе или за друг, заради:

- создавање монополска положба на пазарот;
- дискриминација на други трговски друштва или други правни лица;
- предизвикување растројство на пазарот и
- причинување штета на друго физичко или друго правно лице, што не е резултат на лојална конкуренција на пазарот.

(2) Трговско друштво или друго правно лице не смее да воспостави односи на деловна соработка со трговско друштво или друго правно лице кога постои судир на интереси.

(3) Договорите и другите правни акти што се резултат на корупција на одговорното лице, како и договорите што се резултат на корупција, односно остварување противправна корист за правното лице, се ништовни.

(4) Настапувањето на последицата од ставовите (1), (2) и (3) на овој член претставува основа за поднесување тужба од оштетеното лице за надоместок на штета (вистинска штета и изгубена добивка).

(5) Ако постои основано сомневање во вистинитоста на годишната завршна сметка што ја поднесува правното лице или на другите деловни книги и финансиски документи, на барање на Државната комисија Управата за јавни приходи ќе изврши контрола на материјално-финансиското работење.

(6) Ако постои основано сомневање во вистинитоста на податоците за материјално-финансиското работење на трговското друштво или друго правно лице, на барање на Државната комисија, надлежните органи ќе извршат контрола на материјално-финансиското работење на тоа правно лице.

(7) Ако по извршената контрола од ставот (6) на овој член се констатираат неправилности, Управата за јавни приходи против одговорното лице во трговското друштво и другото правно лице, односно членовите на органот на управување во правното лице, ќе покрене постапка за испитување на имотната состојба. Постапката се води според одредбите на членовите 37 и 38 од овој закон.

Глава седма

КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 66

(1) Со парична казна од 200.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок политичка партија која користи средства за финансирање спротивно на одредбите на членовите 10, 11, 12 и 13 од овој закон.

(2) Со парична казна од 30.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното лице во правното лице доколку постапи спротивно на одредбите од членовите 10, 11, 12 и 13 на овој закон.

(3) Доколку постапувањето од ставот (1) на овој член е сторено од користољубие или е предизвикана поголема материјална штета, одговорното лице во правното лице и политичка партија ќе се казнат за прекршок во двоен износ од висината на казната од ставовите (1) и (2) на овој член.

(4) Средствата од неидентификуваните извори се одземаат и конфискуваат.

Член 67

(1) Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок кандидат на избори што користи средства од странство, од неидентификувани извори или средства за кои постои забрана за користење за изборна кампања.

(2) Средствата се заплenuваат.

Член 68

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок лицето кое нема да ги почитува забраните од членовите 21, 22, 23 и 28 на овој закон.

Член 69

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок лицето кое нема да поднесе задолжителна пријава, односно известување за имот, дејност, вработување или други податоци, предвидени во членовите 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 33, 34 и 35 на овој закон.

Член 70

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок лицето кое спротивно на членот 44 од овој закон нема да пријави казниво дело или друга повреда на одредбите од овој закон, освен ако непријавувањето претставува кривично дело.

Член 71

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок тој којшто врши присилба или на кој и да било начин забранува да се објави или да не се објавува информација за случај на корупција, освен ако се остварени елементите на кривично дело, како и тој којшто го попречува пристапот кон изворите на информации спротивно на членот 62 од овој закон.

Член 72

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок лицето кое ќе пропушти да пријави сомнителна трансакција спротивно на член 64 од овој закон.

Член 73

(1) Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок одговорно лице што не пријавува сметки во странство или врши исплати во странство спротивно на членот 65 став (4) од овој закон, освен ако се исполнети елементите на кривично дело.

(2) Со парична казна од 200.000 до 300.000 денари ќе се казни и правното лице за прекршокот од ставот (1) на овој член.

Казнување на правно лице

Член 74

(1) Ако одговорно лице изврши кривично дело од членовите 353, 357, 358 и 359 на Кривичниот законик во име и за сметка на правното лице или ако дејствието на такво дело е извршено од орган на управување, правното лице ќе се казни за прекршок со парична казна од 200.000 до 300.000 денари.

(2) Имотната корист се конфискува.

Глава осма

ПРЕОДНИ ОДРЕДБИ

Забрана за вршење други дејности

Член 75

Одредбите за забрана за вршење други дејности, освен пратеничката функција, во смисла на членот 22 од овој закон, ќе се применуваат по именувањето на членовите на Државната комисија.

Именување на членови на Државната комисија**Член 76**

Членовите на Државната комисија ќе бидат именувани најдоцна во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 77

Мандатот утврден во членот 51 од овој закон ќе се однесува на членовите на Државната комисија избрани по истекот на мандатот на постојните членови на Комисијата.

Донесување на потребните акти**Член 78**

Државната комисија актот за содржината и формата од членот 34 став (6) на овој закон ќе го донесе најдоцна во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 79

Актите за внатрешната организација и систематизација на работните места на Секретаријатот, Државната комисија ќе ги донесе во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 80

Секретаријатот од членот 54 на овој закон ќе се формира во рок од 90 дена од денот на влегувањето во сила на актите од членот 55 на овој закон, за внатрешна организација и систематизација на работните места на Секретаријатот.

Член 81

Вработените кои на денот на влегување во сила на овој закон ги вршат работите во Министерството за правда - Сектор за превенција на криминалот и спречување на корупцијата, се преземаат во Секретаријатот на Државната комисија, согласно со одредбите од Законот за државните службеници.

Член 82

(1) Органите, односно правните лица од членот 34 став (4) на овој закон, се должни во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон, да обезбедат услови за пријавување и евиденција на имотната состојба на вработените.

(2) Лицата кои на денот на влегувањето во сила на овој закон се вработени во органите и правните лица од ставот (1) на овој член, се должни да го пријават својот имот во рок од еден месец од обезбедувањето на условите од ставот (1) на овој член.

Член 83

Членовите на Државната комисија правото на месечниот надоместок за вршење на функцијата продолжуваат да го остваруваат до крајот на мандатот.

1551.

Врз основа на член 40 од Законот за изменување и дополнување на Законот за семејството ("Службен весник на Република Македонија" број 38/2004), Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 12 ноември 2004 година, го утврди Пречистениот текст на Законот за семејството.

Пречистениот текст на Законот за семејството ги опфаќа: Законот за семејството ("Службен весник на Република Македонија" број 80/92), Законот за изменување и дополнување на Законот за семејството ("Службен весник на Република Македонија" број 9/96) и Законот за изменување и дополнување на Законот за семејството ("Службен весник на Република Македонија" број 38/2004) во кои е означено времето на нивното

влегување во сила, Одлуката на Уставниот суд на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" број 19/2000) и Одлуката на Уставниот суд на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" број 79/2001), како и членот 257 од Законот за сопственост и други стварни права ("Службен весник на Република Македонија" број 18/2001) во делот што се однесува на престанување на важење на членовите 203 до 218 од Законот за семејството ("Службен весник на Република Македонија" број 80/92 и 9/96).

Бр. 10-4180/2
12 ноември 2004 година
Скопје

Претседател
на Законодавно-правната
комисија на Собранието на
Република Македонија,
Цветанка Иванова, с.р.

ЗАКОН ЗА СЕМЕЈСТВОТО (Пречистен текст)

ПРВ ДЕЛ**ОПШТИ ОДРЕДБИ****Член 1**

Со овој закон се уредуваат: бракот и семејството, односите во бракот и семејството, одредени облици на посебна заштита на семејството, нарушените односи и насилството во бракот и семејството, посвојувањето, старателството, издржувањето, како и постапката пред судот во брачните и семејните спорови.

Член 2

Семејство е животна заедница на родители и деца и други роднини, ако живеат во заедничко домаќинство.

Семејството настанува со раѓање на деца и со посвојување.

Член 3

Односите во семејството се засноваат врз рамноправност, заемно почитување, меѓусебно помагање и издржување и заштита на интересите на малолетните деца.

Член 4

Републиката обезбедува посебна заштита на семејството, мајчинството, децата, малолетните лица, децата без родители и децата без родителска грижа.

Републиката обезбедува заштита на бракот и семејството од нарушени односи и насилство во бракот и семејството.

Член 5

Републиката создава и обезбедува научни, економски и социјални услови за планирање на семејството и за слободно и одговорно родителство.

Во остварувањето на правото на слободно и одговорно родителство, родителите се должни да обезбедат оптимални услови за здрав раст и развој на своето дете во семејството и општеството.

Член 6

Бракот е со закон уредена заедница на живот на маж и жена во која се остваруваат интересите на брачните другари, семејството и општеството.

Односите меѓу брачните другари се засноваат врз слободна одлука на мажот и жената да склучат брак, врз нивната рамноправност, меѓусебно почитување и заемно помагање.

Член 7

Родителството настанува со раѓање и посвојување.

Оспорување и утврдување на родителството е дозволено под услови и на начин утврден со овој закон.

Член 8

Родителите спрема своите деца имаат еднакви права и должности (родителско право).

Односите на родителите и децата се засноваат на права и должности на родителите да се грижат за подигање, чување, воспитание и образование на своите деца и да ги развиваат нивните работни способности и навики.

Родителското право го вршат родителите заедно во согласност со потребите и интересите на децата и интересите на општествената заедница.

На родителот може да му биде одземено или ограничено вршењето на родителското право под услови предвидени со овој закон.

Член 9

Правата и должностите на родителите и на другите роднини спрема децата, како и правата и должностите на децата спрема родителите и другите роднини се еднакви, без оглед дали децата се родени во брак или надвор од бракот.

Член 10

Родителското право престанува со полнолетство на детето или на друг начин предвиден со овој закон.

Полнолетството се стекнува со исполнување 18 години од животот, кога полнолетното лице се здобива со деловна способност.

Член 11

Издружувањето е право и должност на родителите, на децата и на другите роднини утврдени со овој закон, како и на лицата кои живеат во брачна или вонбрачна заедница.

Доколку издржувањето не може да се оствари од лицата од ставот 1 на овој член, на необезбедените членови на семејството, Републиката им обезбедува средства неопходни за издржување, под услови определени со закон.

Член 12

Републиката преку старателство обезбедува заштита на децата без родители, на малолетните деца без родителска грижа и на полнолетните лица под услови и на начин утврден со овој закон.

Член 13

Заедница на живот на маж и жена која не е заснована во согласност со одредбите на овој закон (вонбрачна заедница) и која траела најмалку една година, е изедначена со брачната заедница во поглед на правото на меѓусебно издржување и имотот стекнат за време на траењето на таа заедница.

Член 14

Работите сврзани со посебната заштита и помош на семејството, насилството во бракот и семејството, дел од работите сврзани со посвојувањето, како и работите на старателството, утврдени во овој закон, ги врши центар за социјална работа со методите на стручната, советодавната и советовалишната интердисциплинарна тимска работа.

За работите од ставот 1 на овој член кои се однесуваат на посвојувањето одлучува Комисија за засновање на посвојување при Министерството за труд и социјална политика (во натамошниот текст: Комисија).

За работите од ставот 1 на овој член центарот за социјална работа и Комисијата ги применуваат одредбите од Законот за општата управна постапка.

По жалбите изјавени против решенија на центарот за социјална работа решава Министерството за труд и социјална политика.

По жалбите изјавени против решенијата на Комисијата решава соодветна комисија за работи од социјалната политика при Владата на Република Македонија (во натамошниот текст: Комисија при Владата на Република Македонија).

Жалбите изјавени против решенијата на центарот за социјална работа и Комисијата не го задржува нивното извршување.

Член 15

Овластувањето за спроведување на извршувањето на решенијата на центарот за социјална работа, службеното лице го докажува со легитимација.

Легитимацијата на службеното лице ја издава министерот за труд и социјална политика.

Образецот на легитимацијата на службеното лице и начинот на нејзиното издавање го пропишува министерот за труд и социјална политика.

Член 16

Бројот на извршителите и овластувањата кои ги имаат извршителите ги определува министерот за труд и социјална политика со решение.

ВТОР ДЕЛ**БРАК****I СКЛУЧУВАЊЕ НА БРАК****1. Услови за склучување и полноважност на бракот****Член 17**

Брак можат да склучат две лица од различен пол со слободно изјавена волја пред надлежен орган, на начин определен со закон.

Член 18

Не може да склучи брак лице кое не наполнило 18 години од животот.

Надлежниот суд може, во вонпроцесна постапка, да дозволи склучување на брак на лице кое наполнило 16 години од животот ако утврди дека тоа достигнало телесна и душевна зрелост потребна за вршење на правата и должностите што настануваат во бракот, а по претходно прибавено мислење од здравствена установа и укажана стручна помош во центарот за социјална работа.

Член 19

Не може да склучи нов брак лице додека порано склучениот брак не му престане.

Член 20

Не можат да склучат брак лица кои поради манифесна форма на душевно заболување со присуство на психотични симптоми или резидуални знаци од болеста не се во состојба да го сфатат значењето на бракот и обврските што произлегуваат од него, а кои се истовремено неспособни за расудување.

Не можат да склучат брак и лица кои заостануваат во менталниот (психичкиот) развој, а припаѓаат во групата на лица со тешка и најтешка ментална заостанатост IQ под 36 °.

Лицата кои се распоредени како лица со умерени пречки во психичкиот развој или со лесни пречки во психичкиот развој, како и лица кои имаат тешки наследни заболувања во фамилијата, можат да склучат брак по претходно прибавено мислење за генетската конструкција издадено од Заводот за ментално здравје на деца и младинци Скопје или друга соодветна институција која се занимава со вршење на генетски истражувања.

Член 21

Бракот не е полноважен кога согласноста за склучување на брак е дадена под присила или во заблуда.

Член 22

Не можат меѓу себе да склучат брак крвни роднини во права линија (дедо, баба, мајка, татко и внуци), како ни родени браќа и сестри, брат и сестра по татко, од-

носно по мајка, стрику и дете од брат, вујко и дете од сестра, тетка и дете од брат, тетка и дете од сестра, ни-ту први братучеди.

Не можат да склучат брак и лица чие сродство од ставот 1 на овој член е засновано со посвојување.

Член 23

Не можат меѓу себе да склучат брак свекор и снаа, зет и тешта, очув и паштерка, макеа и пасинок, без оглед на тоа дали бракот, поради чие склучување тие дошле во такво сродство, престанал.

Од оправдани причини надлежниот суд може во вонпроцесна постапка, да дозволи роднините од ставот 1 на овој член меѓу себе да склучат брак.

Член 24

Вонбрачното сродство претставува пречка за склучување на брак како и брачното.

2. Постапка за склучување на брак

Член 25

Лицата кои имаат намера да стапат во брак поднесуваат пријава до органот на управата надлежен за водење на матичните книги на венчаните.

Пријавата за склучување на брак може да се даде писмено или усно на записник.

Кон пријавата, идните брачни другари, приложуваат извод од матична книга на родените, потврда дека посетиле предбрачно и брачно советувалиште во центарот за социјална работа кога прв пат склучуваат брак и други исправи кога е тоа потребно (решение со кое е дозволено склучување на брак, доказ дека претходниот брак престанал, полномошно и слично).

Член 26

Матичарот ќе провери, врз основа на изјавата на лицата кои сакаат да стапат во брак, а по потреба и на друг начин, дали постои законска пречка за склучување на бракот.

Матичарот е должен со решение да го одбие склучувањето на бракот, ако утврди дека според законот не е дозволено неговото склучување.

Против решението од ставот 2 на овој член лицата кои поднеле пријава за склучување на брак можат да поднесат жалба во рок од осум дена од денот на приемот на решението до органот на управата надлежен за водењето на матичните книги.

Член 27

Денот и часот за склучување на бракот го определува матичарот во договор со лицата кои сакаат да склучат брак.

Член 28

Склучување на брак се врши на свечен начин и во посебна, за тоа определена службена просторија.

По барање на лицата кои сакаат да склучат брак, бракот може да се склучи и на некое друго место, ако за тоа постојат оправдани причини.

Член 29

Бракот се склучува во присуство на лицата кои сакаат да склучат брак, одборникот во собранието на општината што тоа ќе го определи, двајца сведоци и матичарот.

Сведок при склучување на брак може да биде секое деловно способно лице.

Член 30

Во посебно оправдани случаи, органот надлежен за водење на матичните книги на венчаните може со решение да дозволи бракот да се склучи со присуство само на еден од идните брачни и полномошник на другиот брачен другар.

Полномошното содржи лични податоци за давателот на полномошното, полномошникот и лицето со кое давателот на полномошното сака да склучи брак.

Полномошното се издава во форма на јавна исправа.

Член 31

Склучувањето на бракот започнува со извештај на матичарот дека се присутни подносителите на пријавата и дека врз основа на исправите, изјавите на идните брачни другари и на сведоците, е утврдено дека не постојат пречки за склучување на бракот.

Ако бракот се склучува преку полномошник се чита полномошното издадено во смисла на членот 30 од овој закон.

Откако одборникот на собранието на општината ќе утврди дека нема приговор на извештајот на матичарот, ги запознава идните брачни другари со значењето на бракот и правата и обврските што произлегуваат од него. Потоа го прашува поединечно секој од идните брачни другари дали се согласува да склучи брак со идниот брачен другар.

Изјавата на идните брачни другари дека се согласни да го склучат бракот, матичарот ќе ја запише во матичната книга на венчаните, во која потоа се потпишуваат идните брачни другари, одборникот во општината, сведоците и матичарот.

Бракот е склучен кога идните брачни другари ќе се потпишат во матичната книга на венчаните.

По потпишувањето од двајцата идни брачни другари, одборникот на општината ќе прогласи дека меѓу жената и мажот, наведени со нивните лични имиња, бракот е склучен.

Веднаш по запишувањето во матичната книга на венчаните на брачните другари ќе им се издаде извод од матичната книга на венчаните.

Член 32

Бракот склучен по верски обичаи не произведува правно дејство.

II ПРАВА И ДОЛЖНОСТИ НА БРАЧНИТЕ ДРУГАРИ

Член 33

При склучувањето на бракот, брачните другари можат да се спогодат да го земат за презиме презимето на едниот или на другиот брачен другар или секој да го задржи своето презиме или секој од нив на своето презиме да го додаде презимето на другиот брачен другар или едниот брачен другар да го земе презимето на другиот брачен другар и на тоа презиме да му го додаде своето презиме.

Член 34

Секој брачен другар е независен во изборот на работата и занимањето.

Брачните другари спогодбено одлучуваат за местото на заедничкото живеење и за водење на заедничкото домаќинство.

Член 35

Брачните другари секој според своите способности се грижат за задоволување на потребите на семејството.

Член 36

Се забранува секаков вид на насилство во бракот и семејството.

III ПРЕСТАНОК НА БРАКОТ

Член 37

Бракот престанува со смрт на еден од брачните другари, со прогласување на исчезнатиот брачен другар за умрен, со поништување и со развод на бракот.

Ако еден од брачните другари е прогласен за умрен, бракот престанува со денот, кој со правосилното решение е утврден како ден на неговата смрт.

Бракот престанува со поништување и со развод кога пресудата за поништување, односно развод, ќе стане правосилна.

1. Поништување на брак

Член 38

Бракот ќе се поништи ако се утврди дека при неговото склучување постоела некоја од брачните пречки предвидени во членовите 18 до 24 на овој закон.

Член 39

Поништување на брак може да бара еден од брачните другари, јавниот обвинител, како и физичко и правно лице кое за тоа има правен интерес, ако со овој закон поинаку не е определено.

Поништување на брак склучен под принуда може да бара само брачниот другар кој бил принуден да го склучи бракот. Тужба може да се поднесе во рок од една година од денот кога опасноста од извршувањето на принудата престанала.

Поништување на брак склучен во заблуда може да бара само брачниот другар кој во заблуда се согласил да склучи брак. Тужба може да се поднесе во рок од една година од денот на сознавањето на заблудата.

Член 40

Правото на поднесување тужба за поништување на брак не преминува на наследниците на тужителот, но тие можат да ја продолжат започнатата постапка.

Член 41

Тужба за поништување на бракот поради причините утврдени во членовите 18 до 24 на овој закон, освен кога се работи за принуда, заблуда, како и за малолетство, може да се поднесе и по престанок на бракот.

2. Развод на брак

Член 42

Бракот може да се разведе со заемна согласност на брачните другари.

Ако брачните другари имаат заеднички малолетни деца или полнолетни деца над кои им е продолжино родителското право, потребно е да поднесат спогодба за начинот на вршењето на родителските права и должности и за издржувањето и воспитувањето на децата.

Судот ќе донесе одлука за развод на бракот по заемна согласност на брачните другари ако утврди дека тие таа согласност ја донеле слободно, сериозно и непоколебливо.

Член 43

Бракот може да се разведе по барање на еден од брачните другари ако брачните односи се до таа мера нарушени што заедничкиот живот станал неподнослив.

Член 44

Брачниот другар може да бара развод на бракот ако брачната заедница фактички престанала подолго од една година.

Член 45

Во случај на развод или поништување на бракот, секој од поранешните брачни другари го задржува презимето што го има, а може да бара и промена на тоа презиме.

Член 46

Правосилна пресуда за развод или поништување на бракот, судот ја доставува до органот на управата надлежен за водење на матична книга на венчаните најдоцна во рок од 30 дена заради упис на промените, како и до центарот за социјална работа, ако во бракот имаат малолетни деца или деца над кои е продолжино родителското право.

ТРЕТ ДЕЛ

ОДНОСИ НА РОДИТЕЛИ И ДЕЦА

I РОДИТЕЛСКО ПРАВО

Член 47

Родителското право го сочинуваат правата и должностите на родителите да се грижат за личноста, правата и интересите на своите малолетни деца и децата над кои е продолжино родителското право.

Член 48

Родителското право им припаѓа на мајката и на таткото подеднакво.

Ако еден од родителите е умрен или не е познат или му е одземено родителското право или ако од други причини е спречен да го врши родителското право, родителското право го врши другиот родител.

II ПРАВА И ДОЛЖНОСТИ НА РОДИТЕЛИТЕ И ДЕЦАТА

Член 49

Родителите имаат право и должност да ги издржуваат своите малолетни деца, да се грижат за нивниот живот и за нивното здравје, да ги подготвуваат за самостоен живот и работа, да се грижат за нивното воспитување, школување и стручно оспособување.

Детето има право да биде издржувано од своите родители, да биде згрижено, да биде заштитен неговиот живот и здравје, да биде оспособено за самостоен живот и работа, да му се обезбедат оптимални услови за негово воспитување, школување и стручно оспособување, зависно од условите на семејството.

Член 50

Малолетните деца имаат право да живеат со своите родители.

Малолетните деца можат да живеат одвоено од своите родители само кога е тоа од непосреден интерес за децата или кога тоа е од заеднички интерес за децата и за родителите.

Детето има право да одржува лични односи и непосредни контакти со родителот со кого не живее.

Родителот со кого детето не живее има право и должност да одржува лични односи и непосредни контакти со своето дете.

Малолетните деца имаат право да одржуваат непосредни контакти со родителите и други блиски роднини на родителот кој е умрен, на кого му е одземено родителското право или од други причини е спречен да го врши родителското право.

Член 51

Родителите имаат право и должност да ги застапуваат своите малолетни деца.

Детето има право да биде застапувано од своите родители или старатели.

Член 52

Поднесоците и изјавите за малолетните деца можат полноважно да се доставуваат на едниот или на другиот родител, а ако родителите не живеат заедно, тогаш на родителот кај кого живее детето.

III ЗАСНОВАЊЕ НА ОДНОСИ МЕЃУ РОДИТЕЛИ И ДЕЦА

1. Утврдување на татковство и на мајчинство

Член 53

Брачниот другар на мајката се смета за татко на детето родено за време на траењето на бракот или во рок од 300 дена по престанокот на бракот.

Член 54

За татко на детето родено надвор од брак се смета лицето кое детето ќе го признае за свое.

Татковство може да се признае пред матичар, центарот за социјална работа и суд. Органот пред кого е дадено ова признание е должен, без одлагање, записникот за признавање на татковството, да го достави до матичарот надлежен за упис на детето во матичната книга на родените.

Признавање на татковството може да биде направено и со тестамент.

Член 55

Изјава за признавање на татковството на дете родено надвор од брак може да се даде и преку полномошник.

Полномошното мора да биде заверено и да содржи изрично овластување на полномошникот да даде изјава за признавање на татковство на одредено дете кое го родила одредена мајка.

Член 56

Изјава за признавањето на татковство на дете родено надвор од брак може да се даде и пред раѓање на детето. Изјавата дадена пред раѓање на детето произведува правно дејство под услов детето да се роди живо.

Член 57

Татковство не може да се признае по смртта на детето, освен ако тоа оставило потомство.

Член 58

Татковството на дете родено надвор од брак може да признае секое полнолетно деловно способно лице, како и малолетно лице ако е постаро од 16 години, како и лице со ограничена деловна способност, доколку е способно да ја сфати содржината и значењето на изјавата за признавање на татковство.

Член 59

Признавањето на татковството произведува правно дејство и се запишува во матичната книга на родените само ако со тоа се согласи мајката на детето, која за тоа матичарот ја известува.

Изјавата за согласност за признавање на татковство мајката ја дава во рок од 30 дена по приемот на известувањето.

Кога мајката не е жива или е исчезната, со непозната адреса или со ограничена или одземена деловна способност, изјавата ја дава старателот на детето со одобрение на центарот за социјална работа.

Член 60

Ако детето е постаро од 16 години, потребна е и негова согласност за признавање на татковството. Изјавата за согласност се дава во рок од 30 дена од денот на приемот на известувањето.

Ако детето е помало од 16 години и е под старателство, бидејќи мајката е умрена или е со непознато живеалиште или престојувалиште или му е одземена деловната способност, изјава за согласност за признавање на татковството дава старателот на детето со одобрение на центарот за социјална работа.

Член 61

Ако мајката на детето и детето кое е постаро од 16 години или старателот на детето кога е потребна неговата согласност, не се согласат со признавањето на татковството или не се изјаснат за тоа во рок од 30 дена по приемот на известувањето, лицето кое го признало детето за свое може да поднесе тужба заради утврдување дека е тој татко на детето.

Тужба може да се поднесе во рок од три месеца по приемот на известувањето за несогласување на лицата од ставот 1 на овој член, или по истекот на рокот од ставот 1 на овој член.

Член 62

Изјавата за признавање на татковство, како и изјавата на мајката и детето за согласност со признаеното татковство, не може да се отповикуваат.

Лице кое дало изјава за признавање на татковство, односно изјава за согласност со признавање на татковство, може да бара поништување на изјавата ако е таа предизвикана со принуда или е дадена поради измама или во заблуда.

Тужба за поништување на изјавата може да се поднесе во рок од една година од кога принудата престанала, односно од денот кога заблудата, односно измамата е откриена.

Член 63

Ако детето е малолетно или е деловно неспособно тужба во негово име може да поднесе мајката, додека го врши родителското право.

Старателот, со одобрение на центарот за социјална работа, може да поднесе тужба за утврдување на татковство додека трае старателството, но најдоцна до навршена 21 година од животот на детето.

Центарот за социјална работа може по службена должност да покрене постапка за утврдување на татковство, доколку мајката вршејќи го родителското право ги занемарува интересите на детето и не покренала постапка за утврдување на татковство.

Член 64

За татко на детето, родено надвор од брак, ќе се смета лице кое со мајката на детето имало полови односи во време од најмалку 180 до 300 дена пред раѓањето на детето, доколку не се докаже спротивното.

При утврдувањето на татковството судот особено ги зема предвид и заедничкиот живот и меѓусебните односи на мајката на детето и на тужениот пред и по раѓањето на детето, како и медицинските и други докази кои не го исклучуваат тужениот дека е татко на детето.

Член 65

Не е дозволено утврдување на татковство на дете кое е зачнато со вештачко оплодување.

Член 66

Одредбите на овој закон за утврдување на татковство соодветно се применуваат и при утврдување на мајчинство.

2. Оспорување на татковство и на мајчинство**Член 67**

Брачниот другар може да оспорува татковство на дете кое го родила неговата брачна другарка за време на траењето на бракот или пред истекот на 300 дена од престанокот на бракот, ако смета дека не му е татко на детето.

Тужбата за оспорување на татковство се поднесува во рок од три месеца од денот на дознавањето за раѓањето.

Ако брачниот другар на мајката е лишен од деловна способност или ако ја изгубил деловната способност пред истекот на рокот за оспорување на татковство, татковството може да го оспорува неговиот старател со одобрение на центарот за социјална работа и тоа во рок од три месеца од кога дознал за раѓањето на детето.

Член 68

Ако по истекот на рокот за поднесување на тужба од членот 67 став 2 на овој закон се откријат факти и докази од кои произлегува дека брачниот другар не е татко на детето кое го родила неговата брачна другарка, на негово барање Врховниот суд на Република Македонија со решение може да определи нов рок за поднесување тужба за оспорување на татковство.

Барањето од ставот 1 на овој член не може да се поднесе по полнолетството на детето.

Член 69

Мајката може да оспорува татковство на лице кое според овој закон се смета за татко на нејзиното дете.

Тужбата за оспорување на татковството од ставот 1 на овој член се поднесува во рок од три месеца од раѓањето на детето.

Член 70

Детето може да оспорува дека му е татко лицето кое според овој закон се смета за негов татко.

Тужбата за оспорување на татковство детето може да ја поднесе најдоцна до навршување на 21 година од животот.

Член 71

Жената која во матичната книга на родените е запишана како мајка на детето може да го оспорува своето мајчинство ако смета дека не му е мајка.

Тужба заради оспорување на мајчинство може да се поднесе во рок од три месеца од дознавањето на фактот дека не му е мајка на детето, а најдоцна до полнолетство на детето.

Член 72

Жената која себеси се смета за мајка на детето може да го оспорува мајчинството на жената која во матичната книга на родените е запишана како мајка на детето, под услов, со истата тужба да бара и утврдување на нејзиното мајчинство.

Тужбата од ставот 1 на овој член може да се поднесе во рок од три месеца од дознавањето дека е таа мајка на детето, а најдоцна до полнолетството на детето.

Во случаите од ставот 1 на овој член барањето за оспорување на мајчинство ќе биде одбиено доколку жената која се смета за мајка на детето не го докаже своето мајчинство.

Член 73

Детето може да го оспорува мајчинството на жена која во матичната книга на родените е запишана како негова мајка.

Тужбата заради оспорување на мајчинство детето може да ја поднесе до навршување на 21 година од животот.

Член 74

Оспорување на татковство не е дозволено кога мајката, со писмена согласност на нејзиниот брачен другар, е оплодена со вештачка инсеминација.

Член 75

Татковство не може да се оспорува по смртта на детето.

Член 76

Законските наследници на таткото, на мајката и на детето, немаат право да поднесуваат тужба за оспорување на татковство, односно мајчинство, но тие можат да ја продолжат тужбата поднесена од нив.

Член 77

До полнолетството на детето, како и во случаите кога детето е лишено од деловна способност, тужба за оспорување на татковство и мајчинство, во негово име, може да поднесе старателот, со одобрение на центарот за социјална работа.

Член 78

Не е дозволено утврдување или оспорување на мајчинство и татковство во случај кога родителскиот однос настанал со посвојување.

IV ВРШЕЊЕ НА РОДИТЕЛСКОТО ПРАВО

Член 79

Родителското право родителите го вршат заеднички и спогодбено.

Во случај на несогласување на родителите во вршењето на родителското право решава центарот за социјална работа.

Член 80

Ако тоа го бараат интересите на детето, родителите можат да го доверат детето на чување и воспитание на трето лице или да го сместат во соодветна установа.

Ако родителите или родителот кој сам го врши родителското право од оправдани причини подолго време отсутствуваат од местото на живеење и со себе не ги водат децата, децата можат да ги доверат на чување и воспитание на друго лице, доколку центарот за социјална работа таквото сместување претходно го одобри. Ќе се смета дека одобрување е дадено доколку во рок од 30 дена по поднесувањето на барањето, центарот за социјална работа не донесе решение.

Дете не може да се даде на чување и воспитание на лице кое не може да биде старател.

Член 81

Во случаите кога родителите на детето не живеат заедно, тогаш се спогодуваат кај кого од нив детето ќе остане на чување и воспитание, а ако за тоа не можат да се спогодат или ако нивната спогодба не одговара на интересите на детето, решение за тоа ќе донесе центарот за социјална работа.

Центарот за социјална работа на барање на еден од родителите или по службена должност, ќе донесе ново решение за доверување на детето на чување и воспитание ако тоа го бараат изменетите околности.

Член 82

Во случаите кога родителите на детето не живеат заедно тогаш тие се спогодуваат за начинот на одржување на личните односи и непосредните контакти со детето. Доколку родителите на детето во рок од најмногу два месеца не се согласат за начинот на одржување на личните односи и непосредни контакти со детето, центарот за социјална работа донесува решение за тоа.

При определување на личните односи и непосредните контакти на детето со родителот, центарот за социјална работа го информира детето и ги зема предвид неговите ставови и мислења во зависност од возраста и степенот на развиток и го известува за можните последици од одлуките.

Центарот за социјална работа по барање на родителот може одново да го уреди начинот на одржување на личните односи и непосредни контакти на родителите со децата ако тоа го бараат изменетите околности.

Одржувањето на личните односи и непосредни контакти на децата со родителите може да се ограничи или привремено да се забрани само заради заштита на здравјето и на другите интереси на детето.

Во случај кога не се остварува правото на малолетното дете да одржува непосредни контакти со родителите и други блиски роднини на родителот кој е умрен, на кого му е одземено родителското право или од други причини е спречен да го врши родителското право, центарот за социјална работа, донесува решение за начинот на одржување на непосредните контакти.

Член 83

Со пресудата со која се разведува бракот судот ќе одлучи за чувањето, воспитанието и издржувањето на заедничките деца.

Ако родителите не се спогодиле за ова или ако нивната спогодба не одговара на интересите на децата, судот, откако ќе прибави мислење од центарот за социјална работа и ќе ги испита сите околности, ќе одлучи дали децата ќе останат на чување и воспитание кај еден родител или некои ќе останат кај мајката, а некои кај таткото или сите ќе бидат доверени на некое трето лице или установа.

Родителот на кого не му се доверени децата има право да одржува лични односи и непосредни контакти со нив, ако судот поинаку не определи со оглед на интересите на децата.

Судот, по барање на еден од разведените брачни другари или центарот за социјална работа, ќе ја измени одлуката за чување и воспитание на децата и за односите на разведените брачни другари спрема нивните заеднички деца, доколку тоа го бараат изменетите околности.

Член 84

Судот ќе одлучи за доверување на децата на чување и воспитание и кога:

1) донесува пресуда со која се утврдува дека бракот не постои и

2) во спорови за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство доколку донесувањето на одлуката со оглед на исходот на спорот и околностите за случајот е можно и потребно.

Кога донесува одлука за доверување на деца на чување и воспитание судот доколку е потребно ќе наложи на странката кај која се децата во определен рок да ги предаде децата на родителот, односно друго лице или установа.

Член 85

По поништувањето или разводот на бракот, во однос на вршењето на родителското право и уредувањето на личните односи и непосредни контакти со децата на родителот кај кого не се децата, центарот ги има истите овластувања како и кога родителите се во брак.

V НАДЗОР НАД ВРШЕЊЕТО НА РОДИТЕЛСКОТО ПРАВО

Член 86

Центарот за социјална работа врши надзор над вршењето на родителското право.

Член 87

Центарот за социјална работа е должен да презема потребни мерки заради заштита на личноста, правата и интересите на детето.

Секој граѓанин, орган и правно лице е должен да го известат центарот за социјална работа веднаш штом дознае дека родителот не го врши родителското право или дека од други причини е потребна заштита на личноста, правата и интересите на детето.

Член 88

Ако тоа го бараат интересите на детето, центарот за социјална работа ги предупредува родителите на недостатоците во воспитанието и развојот на детето и им помага детето правилно да го развиваат и воспитуваат, а може да ги упати тие самите или заедно со детето да посетат соодветно советувашиште или некоја друга здравствена, социјална или воспитна установа која може да им даде потребен совет.

Член 89

Ако тоа го бараат интересите на детето, центарот за социјална работа може да донесе решение за постојан надзор над вршењето на родителското право во поглед на сите деца или само во поглед на некое од нив.

Член 90

Центарот за социјална работа со решение може да го одземе детето од едниот и да го довери на чување и воспитание на другиот родител, на некое друго лице или на соодветна установа, кога родителите, односно родителот кај кого детето живее го запостави детето во поглед на чувањето и воспитанието или кога постои сериозна опасност за неговиот правилен развој и одгледување.

Центарот за социјална работа може да донесе решение, со кое на родителот кој подолго од три месеца не давал издржување за детето, ќе му го ограничи правото да одржува лични односи и непосредни контакти со детето, се додека не ги изврши обврските спрема детето.

Центарот за социјална работа ќе донесе решение со кое на родителот кај кого детето не е доверено на чување и воспитание, ќе му го ограничи правото на одржување на лични односи и контакти со детето, доколку неоправдано повеќе од три пати непрекинато, не го почитувал решението на центарот за социјална работа.

Центарот за социјална работа може да донесе решение со кое ќе го даде детето на престој кај родителот на кого детето не му е доверено на чување и воспитание одреден временски период, но не подолго од 15 дена, доколку повеќе од два пати едно по друго другиот родител неоправдано не го почитувал решението на центарот за социјална работа.

Центарот за социјална работа ќе донесе решение со кое на родителот ќе му го ограничи правото на одржување на лични односи и контакти со детето или истите ќе му ги забрани за одреден временски период, но не подолго од шест месеца, доколку во рокот определен со решението не го вратил детето или го задржал подолго од времето определено во решението или го однел во непознат правец.

Центарот за социјална работа ќе донесе решение со кое времено ќе го довери детето на другиот родител, трето лице или ќе го смести во друго семејство или во соодветна установа, како последен избор, доколку има сознанија дека личните односи и непосредните контакти на детето се прекинати подолго од два месеца поради непостапување по решение на центарот за социјална работа од страна на родителот кај кого детето е доверено или поради нарушени партнерски односи, кои штетно се одразуваат врз развојот на детето.

Со одземањето на детето не престануваат другите права и должности на родителите спрема детето.

Во случаите од ставовите 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 7 на овој член, центарот за социјална работа ги задолжува родителите да посетат соодветно советувашиште.

По престанок на причините поради кои детето е одземено од родителите, центарот за социјална работа, со решение ќе го врати детето кај родителите.

Член 91

Центарот за социјална работа може сам или по предлог на родителите, односно на старателот, на лицето на кого детето му е доверено на чување и воспитание или на предлог на јавниот обвинител, да смести дете во соодветна установа ако дошло до пореметување на неговото поведение.

Член 92

Центарот за социјална работа кога постои оправдано сомнение за злоупотреба, може да бара од родителите да биде известен за начинот на управување со имотот на детето.

Центарот за социјална работа може да бара судот, заради заштита на имотните интереси на детето, да дозволи преземање на мерки за обезбедување врз имотот на родителите.

Центарот за социјална работа може да бара од судот, заради заштита на имотните интереси на детето, да реши, родителите во поглед на управувањето со имотот на детето, да имаат положба на старател.

Член 93

На родителот кој го злоупотребува вршењето на родителското право или грубо го занемарува вршењето на родителските должности по прибавено мислење од центарот за социјална работа, му се одзема вршењето на родителското право со решение на судот, во вонпроцесна постапка.

Како злоупотреба или грубо занемарување на родителските должности, во смисла на ставот 1 од овој член, ќе се смета ако родителот:

- спроведува физичко или емоционално насилство над детето;
- полово го искористува детето;
- го присилува детето на работа која не одговара на неговата возраст;
- му дозволува употреба на алкохол, дрога или други психотропни супстанции;
- го наведува детето на општествено неприфатливи поведенија;
- го напуштил детето и подолго од три месеца не се грижи за детето и
- на кој било друг начин грубо ги крши правата на детето.

На родителот може да му биде одземено вршењето на родителското право во поглед на сите деца или во поглед на некое од нив.

Член 94

Постапка заради одземање на родителското право може да поведе другиот родител, центарот за социјална работа или јавниот обвинител.

Центарот за социјална работа е должен да поведе постапка за одземање на родителското право кога, на кој и да било начин, ќе дознае дека за тоа постојат причини утврдени со овој закон.

Центарот за социјална работа кога ќе дознае дека постои опасност од злоупотреба на родителското право или опасност од грубо занемарување на родителските должности, е должен веднаш да преземе мерки за заштита на личноста, правата и интересите на детето.

Член 95

Родителското право може, со одлука на судот, да му биде вратено на родителот кога ќе престане причината поради која тоа право му е одземено.

Предлог за враќање на родителското право може да поднесе родителот или центарот за социјална работа.

VI ПРЕСТАНОК И ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА РОДИТЕЛСКОТО ПРАВО

Член 96

Родителското право престанува со полнолетство на детето, со стапување во брак на детето пред полнолетството и со посвојување.

Со стапување во брак малолетното лице се здобива со деловна способност.

Член 97

Судот, по предлог на родителите или на центарот за социјална работа може, во вонпроцесна постапка, да одлучи родителите да продолжат да го вршат родителското право, ако детето и по полнолетството поради пречки во психичкиот развој, не е способно само да се грижи за својата личност, права и интереси.

Кога ќе престанат причините поради кои родителското право било продолжено судот, по предлог на родителите или на центарот за социјална работа, ќе одлучи за престанок на родителското право.

Одлуката на судот од ставовите 1 и 2 на овој член се заведува во матичната книга на родените и во книгите за евиденција на недвижности.

VII НАРУШЕНИ ОДНОСИ И НАСИЛСТВО ВО БРАКОТ И СЕМЕЈСТВОТО

Член 98

Лицата кои живеат во брак, односно семејство се должни меѓусебно да се почитуваат, помагаат и заштиуваат.

Член 99

Се забранува секаков вид на насилство меѓу членовите на семејството, без оглед на пол и возраст.

Под насилство во бракот и семејството (во натамошниот текст: семејно насилство) од ставот 1 на овој член се смета однесување на член на семејството кој со примена на сила, закана и заплашување врши телесни повреди, емоционална или сексуална злоупотреба и материјално, сексуално или работно искористување на друг член на семејството.

Како насилство од ставот 2 на овој член, се смета однесување сторено:

- од едниот брачен другар врз другиот брачен другар кои живеат или живееле во брачна или вонбрачна заедница или во кој било вид заедница како семејство или ако имаат заедничко дете;
- меѓу браќа и сестри, полубраќа и полусестри;
- над дете;
- над постарите членови во семејството и
- над лица - членови на семејството чија деловна способност е делумно или целосно одземена.

Член 100

Жртва на семејно насилство може да биде кој било член од семејството, без оглед на пол и возраст.

Извршител на семејно насилство може да биде: брачниот или вонбрачниот другар, поранешниот брачен или вонбрачен другар, лицето кое живее или живеело во заедница со лицето жртва на семејното насилство, лице со кое се има заедничко дете или лице кое е поврзано до четврти степен на крвно сродство и втор степен по сватовство со овие лица, или се со нив во брачна или вонбрачна заедница или во друг вид на заедница на живеење.

Член 101

Центарот за социјална работа секогаш кога има сознанија дека во семејството се нарушени семејните односи или има семејно насилство сам или на барање на член од семејството презема мерки за заштита на семејството и лицата кои се жртва на семејното насилство.

Центарот за социјална работа секогаш кога има сознанија дека во семејството постои семејно насилство врз малолетно дете или лице со ограничена или одземена деловна способност презема мерки за заштита.

Сознанијата од ставовите 1 и 2 на овој член, центарот за социјална работа ги добива од граѓани, службени и правни лица, кои се должни без одлагање да го известат центарот за таквите сознанија.

Центарот за социјална работа секогаш кога има сознанија дека во семејството постои семејно насилство ги презема следниве мерки на заштита:

- 1) обезбедува нужно сместување за лицето - жртва на насилство, кое може да трае најмногу шест месеца со можност за продолжување за уште шест месеца;
- 2) обезбедува соодветна здравствена заштита;
- 3) обезбедува соодветна психо-социјална интервенција и третман;
- 4) ги упатува во соодветно советувашиште;
- 5) доколку во семејството има дете кое е на редовно школување, помага за продолжување на редовното образование;
- 6) го известува органот за прогон;
- 7) дава секаков вид на правна помош и застапување;
- 8) покренува постапка пред надлежниот суд;
- 9) по потреба поднесува барање до судот за изречување на привремена мерка за заштита и
- 10) презема други мерки за кои ќе оцени дека се неопходни за решавање на проблемот.

Центарот за социјална работа ги презема мерките од ставот 4 на овој член кога извршител на семејното насилство е некое од лицата утврдени во членот 100 на овој закон.

Член 102

Центарот за социјална работа ќе поднесе барање за изречување на привремена мерка за заштита од семејно насилство до судот за малолетни и деловно неспособни лица секогаш кога родителот, старателот или законскиот застапник тоа нема да го сторат.

Центарот за социјална работа, барањето од ставот 1 на овој член, за полнолетни и деловно способни лица, ќе го достави до судот, само со согласност на жртвата на семејното насилство.

Член 103

Центарот за социјална работа кон барањето од членот 102 на овој закон доставува записник и извештај за преземените дејствија, во кој може да даде и предлог за изречување на привремена мерка со предлог на мерка.

Член 104

Центарот за социјална работа, доколку има сознанија дека се извршени дејствија од членот 99 на овој закон поднесува барање до надлежниот суд за изречување на привремена мерка, со која судот може на сторителот на семејното насилство да:

- 1) забрани да се заканува дека ќе стори семејно насилство;
- 2) забрани да малтретира, вознемирува, телефонира, контактира или на друг начин комуницира со член на семејството, директно или индиректно;
- 3) забрани да се приближува до живеалиштето, училиштето, работното место или определено место кое редовно го посетува друг член на семејството;
- 4) одреди отстранување од домот без оглед на сопственоста, до донесување на конечна одлука од надлежниот суд;
- 5) забрани да поседува огнено или друго оружје или истото да му биде одземено;
- 6) го задолжи да ги врати предметите кои се потребни за задоволување на секојдневните потреби на семејството;
- 7) изрече задолжително издржување на семејството;
- 8) нареди тужениот да посетува соодветно советувашиште;
- 9) нареди задолжително лекување, доколку е корисник на алкохол и други психотропни супстанции или има некое заболување;
- 10) го задолжи да ги надомести медицинските и другите трошоци настанати од семејното насилство и
- 11) изрече која било друга мерка која судот ќе ја смета за неопходна за да се обезбеди сигурност и добросостојба на другите членови на семејството.

Член 105

Предлог за изречување привремена мерка може да поднесе брачниот другар, родителите или децата или други лица кои живеат во брачна или вонбрачна заедница или заедничко домаќинство, поранешен брачен другар или лица кои се наоѓаат во блиски лични односи кон кои се преземени дејствија на семејно насилство, без оглед дали е поднесена тужба во кривична постапка.

Родител, старател или законски застапник може да поднесе предлог во име на малолетно дете и лице со ограничена или одземена деловна способност, како и за лице над кое е продолжено родителското право.

Предлогот од ставовите 1 и 2 на овој член лицата го доставуваат до надлежниот центар за социјална работа определен според местото на живеење на жртвата на семејното насилство.

Член 106

Привремената мерка за заштита од семејно насилство може да трае најмногу една година.

Доколку семејното насилство продолжи и по истекот на мерката од членот 104 на овој закон, центарот за социјална работа може да поднесе барање за продолжување на некоја од мерките.

Член 107

Центарот за социјална работа го следи извршувањето на изречената мерка и за текот на спроведувањето на мерката го известува судот на негово барање.

Член 108

Центарот за социјална работа може да поднесе предлог до надлежниот суд за укинување на изречената мерка и пред истекот на рокот за кој е изречена мерката, доколку оцени дека истата ја постигнала целта заради која е изречена.

Центарот за социјална работа може да поднесе предлог за измена на изречената мерка или за нејзино продолжување, доколку оцени дека изречената мерка е несоодветна или дека ќе ги постигне бараните резултати, но дека за тоа е потребно истата да трае подолг временски период.

Член 109

Во спроведување на заштитните мерки центарот за социјална работа соработува со граѓани, правни лица и организации.

ЧЕТВРТИ ДЕЛ**ПОСВОЈУВАЊЕ****1. Основни одредби****Член 110**

Со посвојувањето се создаваат односи какви што настануваат со раѓањето (потполно посвојување) или само односи што постојат меѓу родители и деца (непотполно посвојување).

Каков однос ќе се создаде со посвојувањето зависи од волјата на посвоителот, на родителите на детето кое се посвојува, односно на неговиот старател и на самото дете ако е постаро од дванаесет години.

Член 111

Само малолетно лице може да биде посвоено.

Член 112

Посвојувањето може да се заснова само ако е во согласност со најдобриот интерес на малолетникот. Посвојувањето се засновува пред Комисијата.

Член 113

Комисијата е составена од пет члена именувани од министерот за труд и социјална политика.

Член на Комисијата може да биде лице кое работи најмалку 15 години во областа и кое се истакнало во работењето.

Комисијата во својот состав мора да има: правник, педагог, психолог и социјален работник.

Мандатот на членовите на Комисијата е пет години. Конститутивната седница на Комисијата ја свикнува министерот за труд и социјална политика.

Претседателот на Комисијата се избира од членовите на Комисијата со мандат од една година.

Комисијата работи самостојно и одлуките ги донесува едногласно.

Комисијата донесува деловник за работа.

Комисијата за својата работа секои три месеца го известува, а секоја година поднесува извештај за својата работа до министерот за труд и социјална политика.

Член 114

Административно-техничките работи на Комисијата ги врши лице од Министерството за труд и социјална политика.

Член 115

Министерот за труд и социјална политика со акт ги утврдува висината и начинот на плаќање на надоместок на реалните трошоци направени во постапката за посвојување.

Член 116

Никој не може да биде посвоен од повеќе лица, освен кога како посвоители се јавуваат брачните другари.

Член 117

Посвоител, по правило, може да биде само државјанин на Република Македонија.

По исклучок од ставот 1 на овој член како посвоител може да се јави и лице кое е странски државјанин.

Во случаите од ставот 2 на овој член потребно е да се прибават извадоци од законот што се однесува на посвојувањето на земјата на посвоителите и други информации и докази за да се обезбедат најмалку еднакви или подобри услови за животот и развојот на детето.

Посвојувањето од лицето од ставот 2 на овој член се заснова со согласност на Комисијата, а по предлог на центарот за социјална работа.

Согласноста од ставот 4 на овој член ќе се издаде само ако детето не може да биде посвоено на територијата на Република Македонија.

2. Услови за посвојување**Член 118**

Посвоител може да биде лице кое е деловно способно, кое има лични својства за успешно вршење на родителските права и да не е постаро од 45 години.

Посвоител може да биде лице најмалку 18 години постаро од посвоеникот.

По исклучок од ставот 1 на овој член како посвоител може да се јави и лице кое е постаро од 45 години, но старосната граница меѓу посвоителот и посвоеникот не смее да биде поголема од 45 години.

Брачни другари можат да се јават како посвоители ако еден од нив не ја надминува горната старосна граница.

Член 119

Кога детето го посвојува брачниот другар на родителот на детето, детето може да биде посвоено без разлика на старосните граници утврдени во членот 118 на овој закон.

Член 120

По исклучок од членот 118 ставови 1 и 4 на овој закон како посвоител може да се јави и лице или брачни другари кои ја надминуваат горната граница на старост, доколку се посвојува брат или сестра на детето кое е веќе посвоено.

Член 121

Не може да се посвои сродник во права линија ниту брат ниту сестра.

Член 122

Посвоител не може да биде лице:

а) на кое му е одземено или ограничено родителското право, како и лице на кое му е изречена казна за сторено кривично дело со ефективна казна затвор во траење од над шест месеца,

б) на кое му е ограничена или одземена деловната способност,

в) за кое постои основано сомневање дека положбата на посвоител ќе ја употреби на штета на посвоеникот,

г) кое е душевно болно или лице со пречки во интелектуалниот развој, како и лице кое боледува од болест што може да го доведе во опасност здравјето и животот на посвоеникот,

д) чија физичка попреченост е од таков степен што може оправдано да се сомнева во можноста да се грижи за детето,

ѓ) ако е постаро од 45 години,

е) зависник од дрога или други психотропни супстанции или алкохол,

ж) кое има тешко хронично заболување или е болно од неизлечива заразна болест и

з) ако мислењето на стручниот тим на центарот за социјална работа е негативно во однос на можноста тие лица да бидат родители.

Член 123

За посвојување е потребна согласност на обата родители на посвоеникот, односно на неговиот старател, како и на посвоеникот ако е постар од дванаесет години.

Доколку родителот е малолетен, покрај неговата согласност се зема и согласност на законскиот застапник.

Не е потребна согласност на родител на кој му е одземена деловната способност или му е одземено вршењето на родителското право или на родител на кој повеќе од една година не му се знае престојувалиштето.

Не е потребна согласност ниту од родител на дете сместено во институција или друго семејство кој не пројавил интерес за детето повеќе од шест месеца од рокот во кој бил должен да го земе детето.

Не е потребна согласност ниту од посвоеникот кој до посвојувањето живеел во семејството на посвоителот пред наполнувањето на дванаесетгодишна возраст.

Не е потребна согласност од лицето кое мајката го посочила како родител на детето родено надвор од брак кој во рок од три месеца по раѓањето на детето не покренал постапка за признавање на тоа дете или за утврдување во татковство во однос на тоа дете.

3. Засновање на посвојување**Член 124**

Лицето кое сака да посвои поднесува барање до Комисијата.

Кон барањето од ставот 1 на овој член се приложуваат документите определени со правилникот за водење на евиденција на посвоените лица и за определување на документи за посвојувањето, кој го донесува министерот за труд и социјална политика.

Важноста на документите од ставот 2 на овој член е една година.

Член 125

По приемот на барањето со документите, Комисијата врши проверка на документите и откако ќе констатира дека се исполнети условите од членот 124 став 2 на овој закон копија од барањето заедно со копија од целокупниот предмет, во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето ги доставува до центарот за социјална работа, надлежен според местото на живеење на подносителите на барањето.

Комисијата ако од извршената процена на документите утврди дека не се исполнети условите од членот 122 на овој закон, ќе донесе решение со кое ќе го одбие барањето.

Член 126

Центарот за социјална работа до кого е препратено барањето врши процена за подобноста на посвоителите и за мотивите на посвојувањето, преку континуирано следење на потенцијалните посвоители, најмалку шест месеца, но не повеќе од една година и врз основа на наодот и мислењето на стручниот тим изготвува предлог за упис во регистарот на можни посвоители.

Член 127

Во рокот утврден во членот 126 на овој закон лицата кои сакаат да посвојат дете можат да бидат упатени да посетат соодветно советувашиште.

Начинот на работата на советувашиштето од ставот 1 на овој член со акт ги утврдува министерот за труд и социјална политика.

Член 128

Центарот за социјална работа по извршувањето на работите од членот 126 на овој закон, сите списи заедно со наодот и мислењето на стручниот тим со предлог за упис во регистарот на можни посвоители ги доставува до Комисијата.

Член 129

Комисијата во рок од 30 дена, но не повеќе од 60 дена, од денот на приемот на работите од членот 128 на овој закон, донесува одлука и врши упис во регистарот на можни посвоители доколку се исполнети условите утврдени со овој закон или ќе го врати предметот на доработка и ќе определи рок во кој надлежниот центар за социјална работа е должен да постапи и да ги отстрани недостатоците, ако таа тоа сама не го стори.

Комисијата ќе донесе решение за бришење од регистарот на можни посвоители, по засновање на посвојување, ако настане некој од условите утврдени во членот 22 од овој закон и поради смрт на посвоителот.

Член 130

Центарот за социјална работа ги следи малолетните лица без родители и родителска грижа и дава предлог за упис во регистарот на можни посвоеници, кој го доставува до Комисијата.

Предлогот од ставот 1 на овој член, заедно со наодот и мислењето од стручниот тим и поединечните наоди и мислења на стручните работници, центарот за социјална работа ги доставува до Комисијата, која е должна во рок од 30 дена од денот на приемот на работите од ставот 1 на овој член да изврши упис во регистарот на можни посвоеници.

Комисијата ќе донесе решение за бришење од регистарот на можни посвоеници, по засновање на посвојување, доколку родителот ја повлече согласноста од членот 139 на овој закон и поради смрт на посвоеникот.

Член 131

Министерот за труд и социјална политика со акт ја пропишува формата, содржината и начинот на водење на регистрите на можни посвоители и можни посвоеници.

Член 132

Комисијата секогаш може да изврши проверка на основаноста на предлогот од членовите 128 и 130 на овој закон на центарот за социјална работа.

Член 133

Комисијата примерок од одлуката и извадок од регистрите од членовите 128 и 130 на овој закон заедно со копија од целокупната документација веднаш ги доставува до надлежниот центар за социјална работа, а подносителот на барањето го известува за извршениот упис.

Член 134

Центарот за социјална работа по приемот на работите од членот 133 на овој закон предлага најсоодветни посвоители и предметот со предлог за сместување на детето во семејството на можните посвоители го доставува до Комисијата.

Комисијата може да изврши проверка на основаноста на предлогот од ставот 1 на овој член и врз основа на податоците кои ги има во регистарот на можни посвоители и документите, може да одлучи детето да го смести во друго семејство.

Министерот за труд и социјална политика со акт ги пропишува поблиските услови и критериуми за избор на посвоители.

Член 135

Комисијата по извршените работи од членот 134 на овој закон донесува решение за сместување на детето во семејството на посвоителите и копии од списите на можните посвоители и посвоеникот, веднаш доставува до центарот за социјална работа, надлежен според местото на живеење на можните посвоители.

Во решението од ставот 1 на овој член, при потполно посвојување се внесуваат податоци за датумот и местото на раѓање на детето, од кои не може да се открие идентитетот на родителите на детето.

Сместувањето на детето од ставот 1 на овој член не може да биде пократко од шест месеца, ни подолго од девет месеца.

Центарот за социјална работа е должен континуирано да го следи сместувањето на детето и секои три месеца да доставува извештај до Комисијата.

Комисијата може во рокот утврден во ставот 3 на овој член, секогаш кога ќе оцени за потребно да изврши проверка на семејството каде што е сместено детето.

Член 136

Центарот за социјална работа по истекот на периодот на сместување, изготвува извештај за сместувањето и дава мислење детето да се посвои од конкретни посвоители и истиот го доставува до Комисијата заради засновање на посвојување.

Комисијата доколку од увидот во списите оцени дека предлогот на центарот за социјална работа не е во интерес на детето, истиот може да го одбие или предметот да го врати за дополнување на постапката или да предложи други посвоители.

Комисијата во рок од 30 дена од денот на приемот на работите од ставот 1 на овој член, донесува решение за засновање на посвојување.

Член 137

При засновање на посвојувањето е потребно присуство на посвоителот, неговиот брачен другар, родителите, односно старателот на посвоеникот, како и на посвоеникот ако е постар од дванаесет години, освен на посвоеникот од членот 123 став 5 на овој закон.

Во оправдани случаи не е потребно присуство на брачниот другар на посвоителот, кој не се јавува како посвоител, ако својата согласност за посвојување ја дал пред центарот за социјална работа, на записник во кој мора да бидат точно означени посвоителот и посвоеникот.

Засновавањето на посвојувањето се врши без присуство на јавноста.

Член 138

Родителите, односно родителот кој сам го врши родителското право, согласноста детето да може да биде посвоено може да ја дадат и претходно пред центарот за социјална работа надлежен според местото на живеење на родителите, без да го определат посвоителот.

Ако детето нема живи родители, согласноста да биде посвоено ја даваат сродниците во права линија или старателот.

Кога лицата од ставот 1 на овој член дале таква согласност во постапката за засновање на посвојување согласноста за посвојување ја дава старателот на малолетното дете.

Согласноста по раѓање на детето, во писмена форма, во просториите на центарот за социјална работа, кој е месно надлежен, ја даваат родителите од ставот 1 на овој член без оглед на видот на брачната заедница и врска.

Согласноста своерачно ја пишува родителот кој се согласува детето да го даде на посвојување, а ја потпишува родителот и овластен претставник на центарот за социјална работа.

Пред родителот да ја даде согласноста од ставот 1 на овој член, центарот за социјална работа ќе го запознае со сите последици од давањето на изјавата.

Член 139

Согласноста за посвојување родителите ја даваат по наполнување на три месеца возраст на детето.

Посвојувањето на детето може да се заснова најрано по навршување на три месеца старост на детето.

Согласноста за посвојување може да се повлече со до моментот на засновање на посвојување на детето.

Член 140

Службеното лице на Комисијата, врз основа на исправите и изјавите за личниот идентитет на присутните лица утврдува дека тоа се лицата од членот 137 на овој

закон, а потоа ги запознава со правата и должностите што произлегуваат од посвојувањето и ќе побара изјави за согласност за посвојување од лицата кои се должни согласно со овој закон, да дадат таква изјава, односно ќе ги прочита нивните порано дадени изјави за согласност.

Член 141

При посвојувањето се составува записник и се донесува решение.

Во записникот и во решението за посвојувањето се внесуваат податоци за видот на извршеното посвојување, за спогодбата за личното име на посвоеникот, за местото на раѓање на детето и за неговите наследни права спрема посвоителот, доколку посвојувањето е непотполно.

Записникот го потпишуваат службеното лице од центарот за социјална работа кое го застапува детето, родителите на детето, посвоителите и претседателот на Комисијата.

Член 142

По засновањето на посвојувањето во матичната книга на родените, како родители на детето се запишуваат посвоителите, а како место на раѓање на детето се запишува местото што спогодбено ќе го определат посвоителите и Комисијата.

Матичарот е должен да изврши нов упис во книгата на родените и за тоа да им издаде на посвоителите извод од матичната книга на родените.

Член 143

Комисијата решението за посвојување ќе го достави до надлежниот матичар најдоцна во рок од 15 дена заради упис во матичната книга на родените.

По извршениот нов упис во матичната книга на родените, матичарот е должен матичната служба да ја извести заради бришење на стариот упис.

4. Права и должности на посвоителот и на посвоеникот

Член 144

Со потполното посвојување меѓу посвоителот и неговото семејство и посвоеникот и неговото потомство се создаваат права и должности кои постојат меѓу крвни роднини.

Со потполното посвојување престануваат заемните права и должности меѓу посвоеното дете и неговото поранешно семејство.

Ако посвоителот е брачен другар на еден од родителите на посвоеникот, посвојувањето не влијае врз односите меѓу посвоеникот и тој родител, како и спрема неговите роднини.

Член 145

При потполното посвојување наследните права на посвоеникот и неговото потомство спрема посвоителот и неговото семејство и на посвоителот и неговото семејство спрема посвоеното дете и неговото потомство се изедначени со наследните права меѓу крвните роднини.

Член 146

Со непотполно посвојување меѓу посвоителите и посвоеникот настануваат само односи меѓу родители и деца.

Наследните права меѓу посвоителот и посвоеникот и неговото потомство при непотполното посвојување се заемни.

При непотполното посвојување, наследните права на посвоеникот спрема посвоителот може да се ограничат или сосема да се исклучат ако во моментот на посвојувањето посвоителот има свои родени деца.

Ако како посвоители при непотполното посвојување се јавуваат брачни другари, наследните права на посвоеникот може различно да се определат спрема секој од нив.

Доколку наследните права на посвоеникот биле ограничени или исклучени, посвоителот не може да го наследи посвоеникот и неговото потомство по закон.

5. Престанок на посвојување

Член 147

Потполно посвојување не може да се раскине.

Член 148

Непотполното посвојување може да престане по спогодба меѓу посвоителот и посвоеникот според одредбите кои важат за посвојувањето.

Ако посвоеникот е малолетен, центарот за социјална работа е должен да испита дали престанувањето на посвојувањето е во согласност со најдобриот интерес на посвоеникот.

Член 149

Комисијата може да реши непотполното посвојување да престане ако утврди дека тоа го бараат интересите на малолетниот посвоеник.

Секој граѓанин, орган и правно лице до Комисијата можат да поднесат претставка за потребата за престанок на непотполното посвојување кога е тоа во интерес на малолетниот посвоеник.

Член 150

Комисијата по барање на посвоителот или посвоеникот кога ќе се утврди дека за тоа постојат оправдани причини може да реши непотполното посвојување да престане.

Член 151

Ако во текот на постапката за раскинување на непотполното посвојување настапи смрт на посвоеникот или на посвоителот, барањето за раскинување на посвојувањето можат да го продолжат нивните законски наследници.

Член 152

По престанокот на непотполното посвојување, надлежниот центар за социјална работа може да го задолжи посвоителот да го издржува посвоеникот до полнолетството врз товар на посвоителот, земајќи ја предвид нивната имотна состојба.

Надлежниот центар за социјална работа може да утврди обврска на полнолетниот посвоеник за издржување на посвоителот кој не е способен за стопанисување и нема средства за живот.

Член 153

Со престанок на непотполното посвојување одново настануваат заемни права и должности меѓу посвоеникот и неговото поранешно семејство. Посвоеникот го добива своето поранешно презиме, а по негово барање може да го задржи презимето што го добил при посвојувањето, ако со тоа се согласи посвоителот.

Член 154

Правосилното решение за престанок на непотполното посвојување се доставува на надлежниот матичар заради упис во матичната книга на родените.

Член 155

Податоците за засновањето посвојувања се службена тајна.

ПЕТТИ ДЕЛ

СТАРТЕЛСТВО

I ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Член 156

Со старателството Републиката им дава посебна заштита на малолетните деца кои се без родителска грижа и на полнолетни лица на кои им е одземена или ограничена деловната способност.

Според одредбите на овој закон заштитата им се дава и на други лица кои не се во состојба или немаат можност сами да се грижат за заштитата на своите права и интереси.

Член 157

Работите на старателството ги врши центарот за социјална работа непосредно, преку старатели или други лица кои вршат работи сврзани со старателството.

Надлежноста на центарот за социјална работа се определува според местото на живеалиштето, а ако нема живеалиште, според престојувалиштето на лицето кое треба да се стави под старателство.

Местото на живеалиштето и местото на престојувалиштето се определуваат според моментот кога настанале условите за ставање под старателство.

Член 158

Центарот за социјална работа презема потребни мерки за остварување на целите на старателството.

Центарот за социјална работа во подготвувањето, донесувањето и спроведувањето на своите решенија, односно мерки, применува облици на социјална заштита, методи на социјална и друга стручна работа, како и се користи со услугите на социјалните, здравствените, образовно-воспитните и други установи.

Член 159

Постапка за ставање под старателство се поведува по службена должност или по барање на заинтересираните лица.

Постапката од ставот 1 на овој член е итна.

Член 160

За потребата некое лице да се стави под старателство или врз него да се примени некој облик на заштита што ја дава центарот за социјална работа, се должни да го известат тој орган:

- 1) матичарот и државните органи кога во вршењето на работите од своја надлежност ќе дознаат за таков случај;
- 2) роднините, членовите на семејството и соседите и
- 3) претпријатијата, установите, месните заедници и другите организации и заедници.

Член 161

Кога центарот за социјална работа ќе дознае за потребата некое лице да се стави под старателство, тој веднаш презема соодветни мерки за заштита на личноста, правата и интересите на тоа лице и поведува постапка за ставање под старателство.

При определување на обликот на заштитата врз лицето кое се става под старателство, центарот за социјална работа првенствено ќе се раководи од интересите на лицето кое се става под старателство и интересите на неговото семејство, како и од материјалните можности, при што во реализацијата на заштитата соработува со соодветни организации и органи.

Член 162

Центарот за социјална работа според Законот за општа управна постапка решава за ставање под старателство, за поставување или за разрешување од должност старател, за обемот на овластувањата на старателот и за правата и правните интереси на лицето под старателство и за престанок на старателството.

Во другите случаи центарот за социјална работа постапува на најцелесходен начин, зависно од природата на мерките на старателството што ги определува.

Центарот за социјална работа може да ги менува своите порано донесени решенија, кога тоа го бараат интересите на лицето под старателство, ако со тоа не се засегнуваат правата на трети лица.

Член 163

Лицето под старателство, кое е во состојба да го стори тоа, неговите роднини, како и претпријатијата и установите, органите и организациите предвидени во членот 160 од овој закон, како и секој граѓанин, можат да поднесат приговор за работата на старателот и за работата на центарот за социјална работа.

Приговорот за работата на старателот се доставува до центарот за социјална работа, а приговорот на работата на центарот за социјална работа се доставува до Министерството за труд и социјална политика.

Член 164

Центарот за социјална работа ги испитува приговорите и ако најде дека се основани, ќе определи мерки кои треба да се преземат.

Ако Министерството за труд и социјална политика најде дека приговорот е основан, ќе даде упатство на центарот за социјална работа. Центарот за социјална работа по добиеното упатство решава кои мерки ќе ги презема и за тоа го известува второстепениот орган.

Член 165

Трошоците за спроведување на мерките што се преземаат во интерес на лицето под старателство се покриваат од:

- 1) приходите на лицето под старателство;
- 2) средствата добиени од лица кои се должни да му даваат издржување на лицето под старателство;
- 3) имотот на лицето под старателство;
- 4) средствата на лицето под старателство остварени како право од социјална заштита и
- 5) други извори.

Член 166

Центарот за социјална работа е должен да води евиденција за лицата ставени под старателство, за преземените мерки на старателство и за имотот на лицето под старателство.

За водење на евиденцијата и документацијата од ставот 1 на овој член министерот за труд и социјална политика донесува упатство.

II. СТАРАТЕЛ

Член 167

На лицето под старателство центарот за социјална работа назначува старател, доколку не одлучи должноста старател да ја врши непосредно.

За старател се поставува лице кое има лични својства и способности за вршење на должноста старател, а кое претходно ќе даде согласност да биде старател.

За старател првенствено се поставува близок роднина на лицето под старателството.

При поставување на старател, центарот за социјална работа ги зема предвид и желбите на лицето под старателство, ако тоа е во состојба да ги изрази, како и желбите на неговите блиски роднини.

Член 168

Исто лице може да биде поставено за старател и за повеќе лица ако за тоа се согласи, ако тоа не е во спротивност со интересите на некое од лицата кои се стават под старателство и ако со тоа тие се согласат.

Член 169

На лице под старателство сместено во воспитна, социјална, здравствена или друга установа или организација, како и во друго семејство или лице, центарот за социјална работа ќе му постави старател за вршење на работите на старателството што лицето, семејството или установата не ги врши во рамките на својата редовна дејност.

Член 170

Центарот за социјална работа може со решение да ги ограничи овластувањата на старателот и да реши одделни работи од старателството да ги врши непосредно.

Ако центарот за социјална работа ја врши старателската функција во смисла на ставот 1 од овој член тој може одделни работи да ги довери да ги вршат стручни лица во негово име и под негов надзор.

Член 171

Не може да биде старател лице:

1) на кое му е одземено вршењето на родителското право;

2) на кое му е одземена или ограничена деловната способност;

3) чии интереси се во спротивност со интересите на лицата под старателство, односно кое не дава гаранција дека лицето под старателство правилно ќе го воспита и одгледа и

4) од кое, со оглед на неговото поранешно и сегашно поведење, личните својства и односите со лицето под старателство и неговите родители, не може да се очекува дека правилно ќе ја врши старателската функција.

Член 172

Центарот за социјална работа во решението со кое го поставува старателот, ги определува неговите должности и обемот на неговите овластувања.

Центарот за социјална работа пред да го донесе решението од ставот 1 на овој член, го запознава старателот со значењето на старателството, со неговите права и должности и со другите поважни податоци потребни за вршење на должноста старател.

Центарот за социјална работа на старателот му издава старателска исправа во која е содржан обемот на неговите овластувања.

Член 173

За ставање под старателство и за престанок на старателството центарот за социјална работа го известува матичарот во рок од 15 дена од денот на правосилноста на решението.

Ако лицето ставено под старателство има недвижен имот центарот за социјална работа ќе го извести и надлежниот орган кој ги води книгите за евиденција на недвижностите.

Член 174

Старателот е должен во рамките на своите овластувања совесно да се грижи за личноста и за правата и интересите на лицето под старателство и совесно да управува со неговиот имот.

Старателот не може без претходно одобрение од центарот за социјална работа да презема работи кои ги минуваат рамките на редовното работење или управување со имотот на лицето под старателство.

Старателот не може да дава подароци или да прави други располагања со имотот на лицето под старателство без надомест и не може лицето под старателство да го обврзува како гарант.

Член 175

Ако лицето под старателство има имот, центарот за социјална работа ќе донесе решение да се изврши попис и процена и имотот да се предаде на старателот на управување.

Пописот и процената на имотот на лицето под старателство го врши комисија именувана од центарот за социјална работа.

На пописот и процената на имотот на лицето под старателство задолжително присуствуваат старателот и лицето под старателство, ако е во состојба да сфати за што се работи, како и лицата во чие владение е имотот на лицето под старателство.

Член 176

По исклучок на членот 174 од овој закон, центарот за социјална работа може да изврши попис и процена на имотот и да преземе други мерки за обезбедување на имотот на лицето кое се става под старателство и пред донесување на решение за ставање под старателство, доколку за тоа постојат оправдани причини.

Во случај на непосредна опасност по имотот на лицето под старателство во поглед на неговиот недвижен имот, центарот за социјална работа може и пред пописот и процената на имотот да побара од судот заверка во јавните книги за евиденција на недвижности за поведување на постапка за ставање на тоа лице под старателство.

Член 177

Ако лицето под старателство има имот надвор од подрачјето на надлежниот центар за социјална работа, центарот за социјална работа грижата за тој имот може да му ја довери на центарот за социјална работа на чие подрачје се наоѓа имотот.

Центарот за социјална работа на кого му е доверена грижата за имотот може да определи посебен старател над тој имот или да се грижи за него непосредно.

Органот од ставот 2 на овој член е должен еднаш годишно да го известува надлежниот центар за социјална работа за состојбата на имотот.

Решавањето за располагање со имотот од ставот 1 на овој член го задржува надлежниот центар за социјална работа.

Член 178

Старателот е должен со помош на центарот за социјална работа да презема потребни мерки за обезбедување средства неопходни за спроведување на мерките кои во интерес на лицето под старателство ги определил центарот за социјална работа.

Член 179

Старателот, само со одобрение на центарот за социјална работа, може да ги презема во име и за сметка на лицето ставено под старателство следниве работи:

- 1) да го отуѓи или оптовари недвижниот имот;
- 2) да отуѓи движни предмети од поголема и од посебна лична вредност или да располага со имотни права од поголема вредност;
- 3) да се откаже од наследство или од легат или да одбие подарок и
- 4) да презема други мерки определени со закон.

Центарот за социјална работа во постапката за давање на одобрение за старателот во поглед на располагањето и управувањето со имотот, односно со правата на лицето под старателство, ја определува намената на прибавените средства и врши надзор над нивната употреба.

Член 180

Старателот не може да го застапува лицето под старателство во правни дела во кои како друга странка учествува брачниот другар или близок роднина на старателот, туку за таков случај центарот за социјална работа ќе му постави на лицето под старателство друг старател или самиот ќе го застапува.

Член 181

Старателот може без одобрение од центарот за социјална работа да отуѓи плодови, ситна стока, предмети што се подложни на брзо расипување и други предмети, доколку е тоа во рамките на редовното работење и управување со имотот.

Паричните средства добиени со продажба на предметите од ставот 1 на овој член можат да се користат само за задоволување на потребите на лицето под старателство.

Член 182

Старателот може за работи за кои не е потребно одобрение да бара совет од центарот за социјална работа, кој е должен таков совет да даде.

Центарот за социјална работа е должен на старателот да му укаже помош во вршење на работите кои тој не е во можност самиот да ги изврши, а особено во соопштување на подавки, во застапување пред судот и пред други органи.

Член 183

Старателот, лицето, другото семејство и установата во кое е сместено лицето под старателство се должни на центарот за социјална работа да му доставуваат извештај за својата работа секоја година, како и тогаш кога тоа тој ќе го побара.

Во случај старателството да го врши непосредно центарот за социјална работа извештај за работата е должен да поднесе неговиот работник или друго лице кое во името на центарот за социјална работа ги врши работите на старателството.

Извештајот се поднесува писмено или усно на записник.

Од извештајот на старателот треба да се види неговата грижа за лицето ставено под старателство, а особено за неговото здравје, издржувањето и оспособувањето за самостоен живот, а кај малолетните лица под старателство и за нивното воспитание и образование, како и за се друго што е од значење за личноста на лицето под старателство.

Извештајот од ставовите 1 и 2 на овој член треба да содржи и податоци за управувањето и располагањето со имотот на лицето под старателство и за сите приходи и расходи на лицето под старателство во изминатата година, како и за крајната состојба на неговиот имот.

Член 184

Старателот ги врши своите должности, по правило без надоместок.

Центарот за социјална работа може на старателот да му определи и надомест како награда, ако вложил дополнителен труд и се истакнал во вршењето на своите должности.

Висината на надоместокот на трошоците за старателот од ставот 2 на овој член ја утврдува центарот за социјална работа.

Наградата и надоместокот на трошоците ги одобрува центарот за социјална работа од приходот на лицето под старателство, а доколку со тоа би се загрозило издржувањето на лицето под старателство тие трошоци ќе паднат на товар на буџетот на Републиката.

Член 185

Старателот е должен да му ја надомести штетата на лицето под старателство што му ја сторил со неправилно, несвесно или невнимателно вршење на должноста.

Центарот за социјална работа го утврдува износот на штетата и го повикува старателот во определен рок штетата да ја надомести. Доколку старателот не ја надомести утврдената штета во определен рок центарот за социјална работа непосредно ја надоместува штетата на лицето под старателство.

Центарот за социјална работа може кај надлежниот суд да бара од старателот надомест на исплатениот износ од ставот 2 на овој член.

Заради обезбедување на правата на лицето под старателство, повредени со работењето на старателот, центарот за социјална работа е должен спрема старателот да преземе и други мерки предвидени со закон.

Член 186

Ако старателот умре или самоволно престане да ја врши старателската должност или ако настанат околности кои го спречуваат старателот да ја врши својата

должност, центарот за социјална работа е должен, без одлагање, да преземе мерки на заштита на интересите на лицето под старателство и да му постави нов старател.

Член 187

Центарот за социјална работа ќе го ослободи од вршење на старателската должност ако тоа тој самиот го побара, водејќи сметка за интересите на лицето под старателство, но најдоцна во рок од три месеца од денот на поднесувањето на барањето.

Центарот за социјална работа ќе го смени старателот ако утврди дека во вршењето на должноста тој е невнимателен, ги злоупотребува овластувањата, дека со неговата работа се загрозуваат интересите на лицето под старателство или ако смета дека за лицето под старателство е покорисно да му се постави друг старател.

Член 188

Кога на старателот ќе му престане старателската должност согласно со одредбите на членот 187 од овој закон, центарот за социјална работа е должен веднаш да ги преземе сите потребни мерки за заштита на интересите на лицето под старателство и да му постави нов старател.

Старателот на кого му престанала старателската должност, е должен на центарот за социјална работа да му поднесе извештај и сметка за своето работење и на новиот старател да му ја предаде должноста со записник во рокот што ќе го одреди центарот за социјална работа, но не повеќе од 30 дена.

Член 189

Во случај на престанок на потребата за старателство Центарот за социјална работа ќе го повика старателот во определен рок да поднесе извештај за работата и за состојбата на имотот на лицето под старателство, како и да го предаде имотот на управување на лицето кое било под старателство, односно на родителот или на посвоителот.

Предавањето на имотот се врши во присуство на старателот, лицето кое било под старателство, односно на родителот или посвоителот и на претставник на центарот за социјална работа.

Член 190

Центарот за социјална работа е должен да преземе мерки за обезбедување на правата и интересите на лицето под старателство што произлегуваат од работењето на старателот, како и мерки за заштита на правата и на интересите и на други лица кои произлегуваат од односите на старателството.

III СТАРАТЕЛСТВО НАД МАЛОЛЕТНИ ЛИЦА

Член 191

Под старателство ќе се стави малолетно лице без родителска грижа.

Дете без родителска грижа е дете чии родители не се живи, кои се исчезнати, непознати или се со непознато живеалиште повеќе од една година и дете чии родители без оглед на причините привремено или трајно не ги извршуваат своите родителски права и должности.

Член 192

Старателот на малолетно лице е должен да се грижи како родител за личноста на малолетникот, а особено за неговото здравје, воспитание, образование и оспособување за самостоен живот и работа.

Член 193

Старателот може само со одобрение на центарот за социјална работа:

- да го прекине образованието на малолетникот или да го промени видот на образованието,

- да одлучи за изборот, вршењето или промената на занаетот на малолетникот и
 - да преземе и други мерки во поглед на личноста на малолетникот определени со закон.

Член 194

Малолетник под старателство кој наполнил 15 години од животот може сам, без одобрение на старателот, да заснова работен однос и слободно да располага со остварената плата, при што е должен сам да придонесува за своето издржување, воспитание и стручно оспособување.

Малолетник од ставот 1 на овој член може сам да презема правни работи за кои, доколку се од поголемо значење, потребно е одобрение од неговиот старател.

За работите од членот 193 на овој закон кои старателот не може сам да ги преземе, потребно е согласност од центарот за социјална работа.

Член 195

Старателството над малолетно лице престанува со неговото полнолетство, со склучување на брак, со посвојување или кога ќе престане која било од причините утврдени во членот 191 став 2 на овој закон.

Центарот за социјална работа ќе продолжи да му дава помош на лицето на кое старателството му престанало поради полнолетство ако тоа, додека траело старателството, од оправдани причини не можело да се оспособи за самостоен живот и работа.

Член 196

Ако и по полнолетството, поради пречки во психичкиот развој лицето не е способно само да се грижи за себе и за своите права и интереси, старателот или центарот за социјална работа ќе поведат постапка тоа лице по друга основа да биде ставено под старателство.

IV СТАРАТЕЛСТВО НАД ЛИЦА НА КОИ ИМ Е ОДЗЕМЕНА ИЛИ ОГРАНИЧЕНА ДЕЛОВНАТА СПОСОБНОСТ

Член 197

Лицата на кои со одлука на судот делумно или целосно им е одземена деловната способност, центарот за социјална работа ги става под старателство.

Деловната способност е способност на лице да изрази правно релевантна волја за учество во правниот промет.

Член 198

Правосилното решавање за одземање, односно ограничување на деловната способност судот веднаш го доставува до центарот за социјална работа кој, во рок од 30 дена од денот на приемот на решението, го става лицето под старателство.

Член 199

Старателот на лице на кое му е одземена или ограничена деловната способност, е должен да се грижи особено за неговата личност, права, интереси, сместување и здравје, имајќи ги предвид причините поради кои на лицето му е одземена, односно ограничена деловната способност, настојувајќи тие да бидат отстранети, а лицето да се оспособи за самостоен живот и работа.

Член 200

Старателот на лице на кое му е одземена деловната способност ги има правата и должностите на старател на малолетно лице кое нема наполнило 15 години живот.

Старателот на лице на кое му е ограничена деловната способност има должности и права на старател на малолетно лице кое има наполнило 15 години живот.

Член 201

Судот е должен веднаш да го извести центарот за социјална работа кога ќе се поведе постапка за одземање на деловната способност на лицето.

Центарот за социјална работа во постапката за одземање на деловната способност на лицето може на тоа лице да му постави привремен старател, ако најде дека е тоа потребно.

Должноста привремен старател престанува веднаш штом ќе се постави постојан старател или штом решението на судот со кое се одбива предлогот за одземање на деловната способност ќе стане правосилна.

Член 202

Привремениот старател има исти права и должности како старател над малолетно лице кое навршило 15 години живот.

Центарот за социјална работа може, ако е тоа потребно, да ги прошири правата и должностите на привремениот старател како на старател над малолетно лице кое не навршило 15 години живот.

Член 203

Ако старателот утврди дека кај лицето на кое му е одземена деловната способност настанале околности кои упатуваат на потреба за враќање на деловната способност, односно за измена на поранешната одлука, тој е должен, без одлагање, за тоа да го извести центарот за социјална работа.

Член 204

Старателството над лице на кое му е одземена деловната способност престанува кога со решение на судот ќе му се врати деловната способност.

V СТАРАТЕЛ ЗА ПОСЕБНИ СЛУЧАИ

Член 205

Центарот за социјална работа ќе му постави старател за одделни работи или определен вид работи на лице чие место за живеење не е познато, а кое нема застапник, на непознат сопственик на имот кога е потребно некој да се грижи за тој имот, како и во други случаи кога е тоа потребно заради заштита за правата и интересите на одделни лица.

Старател на лицата од ставот 1 на овој член, под услови утврдени со закон, може да постави и органот пред кој се води постапката. Овој орган е должен за тоа без одлагање да го извести центарот за социјална работа.

Центарот за социјална работа спрема старателот поставен во смисла на ставот 2 на овој член ги има сите овластувања како и спрема старателот кого сам го поставил.

Член 206

Центарот за социјална работа може да постави посебен старател на:

- лице над кое родителите го вршат родителското право за водење спор меѓу него и неговите родители, за склучување на одделни правни дела меѓу нив, како и во други случаи кога нивните интереси се во спротивност и

- лице под старателство за водење спор меѓу него и старателот, за склучување правни дела меѓу нив, како и во други случаи кога нивните интереси се во спротивност.

Кога меѓу малолетници над кои исто лице врши родителско право или меѓу лица кои имаат ист старател треба да се води спор или да се склучи правно дело во кое интересите на малолетните, односно на лицата под старателство се во спротивност, центарот за социјална работа на секое од нив ќе постави посебен старател за водење на спорот, односно склучување на правното дело.

Кога родителите, старателите и државните органи во вршењето на должноста, ќе дознаат за случаите од ставот 2 на овој член, се должни за тоа да го известат центарот за социјална работа.

Член 207

Центарот за социјална работа во случаи предвидени со овој закон, ќе преземе потребни мерки за заштита на личноста, правата и интересите на странски државјани додека органот на државата, чиј државјанин е тој, не донесе потребно решение и не преземе определени мерки.

Член 208

На барање на лице кое поради болест, старост или од други оправдани причини не е способно само да се грижи за себе за своите права и правни интереси, центарот за социјална работа може да му постави старател за одделни работи или за определен вид работи.

На барање на лицето од ставот 1 на овој член центарот за социјална работа ќе донесе решение за престанок на старателството.

Член 209

При поставувањето на старател според одредбите на членовите 207 и 208 од овој закон, центарот за социјална работа обемот на должностите и правата на старателот, го определува во зависност од околностите на секој одделен случај.

ШЕСТИ ДЕЛ**ИЗДРЖУВАЊЕ****Член 210**

Издржувањето на членовите на семејството и на другите роднини е нивно право и должност.

Во случаите во кои меѓусебното издржување на членовите на семејството и на другите роднини не може да се оствари во целост или делумно, Републиката на необезбедените членови на семејството им обезбедува средства неопходни за издржување под услови определени со закон.

Откажувањето од правото на издршка нема правно дејство.

1. Издржување на децата, на родителите и на другите роднини**Член 211**

Родителите се должни да ги издржуваат своите малолетни деца.

Ако школувањето и стручното образование на децата продолжува и по полнолетството, родителите се должни, понатаму да ги издржуваат децата до редовното завршување на школувањето, но најдоцна до навршување на 26 годишна возраст.

Ако полнолетното лице е неспособно за работа поради болест, физички или психички недостаток, а нема доволно средства за живот и не може да ги добие од својот имот, родителите се должни да го издржуваат додека трае таа неспособност.

Член 212

Обврската за издржување постои и меѓу други роднини во права линија, како и меѓу браќа и сестри во поглед на издржувањето на малолетните браќа и сестри, а во однос на полнолетните браќа и сестри само под условите на членот 211 став 3 на овој закон.

Член 213

Децата се должни да ги издржуваат своите родители кои се неспособни за работа, а немаат доволно средства за издржување или средствата за издржување не можат да ги остварат од својот имот.

По исклучок, судот може да го одбие барањето за издржување кога издржување бара родител, на кој му било одземено родителското право, иако детето за тоа има можности или ако судот, ценејќи ги сите околности на случајот, најде дека тоа би била очигледна неправда за детето.

Член 214

Очувот и маќеата се должни да ги издржуваат своите малолетни пасиноци, освен ако тие имаат роднини кои според овој закон се должни да ги издржуваат и ако тие роднини за тоа имаат можности.

Обврската на очувот, односно маќеата да ги издржуваат своите малолетни пасиноци, постои и по смртта на родителот на детето, со кого очувот, односно маќеата бил во брак ако до моментот на смртта постоела семејна заедница меѓу очувот, односно маќеата и пасиноците.

Ако бракот меѓу родителот и очувот, односно маќеата на детето е поништен или разведен, обврската за издржување на очувот, односно на маќеата спрема пасинокот престанува.

Член 215

Пасиноците се должни да го издржуваат својот очув, односно маќеата ако тие подолго ги издржувале и се грижеле за нив. Ако очувот, односно маќеата имаат свои деца, обврската на пасиноците е заедничка со тие деца.

Член 216

Лицата кои според овој закон се должни меѓусебно да се издржуваат ја даваат издршката по оној ред по кој давателите на издржувањето доаѓаат на наследство.

Ако обврската за издржување паѓа на товар на повеќе лица заедно, тогаш таа се дели меѓу нив според нивните можности.

2. Издржување на брачен другар**Член 217**

Брачниот другар кој нема доволно средства за издржување и е неспособен за работа или е без работа без своја вина, има право на издржување од својот брачен другар сразмерно со неговите можности.

Судот може, земајќи ги предвид сите околности на случајот, да го одбие барањето за издржување ако издржување бара брачниот другар кој злонамерно или без оправдани причини го напуштил својот брачен другар.

Член 218

Под условите од членот 217 на овој закон необезбедениот брачен другар има право да бара, со пресудата со која бракот се разведува, да му се досуди извесен износ на име на издржување на товар на другиот брачен другар сразмерно со неговите можности.

По исклучок од одредбата од ставот 1 на овој член брачниот другар може со посебна тужба, во рок од една година по престанокот на бракот, да бара издржување само ако условите за издржување утврдени во членот 271 од овој закон постоеле во моментот на заклучувањето на главната расправа на постапката за разводот на бракот и непрекинато траеле до заклучување на главната расправа во постапката за издржување.

Член 219

Судот може да го одбие барањето за издржување ако издржување бара брачен другар, кој без сериозен повод од страна на другиот брачен другар, грубо и недолично се однесувал во брачната заедница или ако неговото барање би претставувало очигледна неправда за другиот брачен другар.

Член 220

Судот може да го одбие барањето за издржување, ако брачните другари во подолг период на одвоен живот, наполно самостојно, обезбедувале средства за своето издржување или ако од околностите на случајот, се утврди дека брачниот другар кој бара издржување, не е доведен во потешка материјална положба од онаа во која се наоѓал во моментот на склучување на брак.

Член 221

Правото на издршка на необезбедениот поранешен брачен другар трае најмногу пет години по разводот на бракот или по поништување на бракот.

По барање на брачниот другар, судот може да го продолжи правото на издржување и по истекот на рокот од ставот 1 на овој член, ако утврди дека за тоа постојат оправдани причини, а особено ако необезбедениот брачен другар, ни по истекот на тој временски период, не ќе биде способен самиот да се издржува.

Член 222

Судот може обврската за издржување да ја определи да трае и помалку од пет години кога постојат претпоставки дека барателот на издржувањето е во можност во догледно време на друг начин да си обезбеди средства за издржување.

Во случај кога бракот траел кратко време судот може, ценејќи ги сите околности, да одлучи обврската за издржување да трае определено време или барањето за издржување во целост да биде одбиено без оглед дали барателот на издржувањето, во догледно време може да си обезбеди средства за издржување, доколку тој не одгледува заедничко малолетно дете. Притоа судот посебно ќе цени дали имотните прилики на брачниот другар се измениле во врска со склучување на бракот.

Во оправдани случаи судот може обврската за плаќање на издршката да ја продолжи на неопределено време.

Тужбата за продолжување на обврската за издржување може да се поднесе само до истекот на времето за кое издржувањето е досудено.

Член 223

Правото на поранешниот брачен другар на издржување престанува кога ќе престанат условите од членот 217 на овој закон, кога ќе истече времето за кое е досудено издржувањето и кога поранешниот брачен другар кој добива издржување ќе склучи нов брак, односно ќе стапи во вонбрачна заедница.

Член 224

Во случај на поништување на брак, брачниот другар кој во времето на склучувањето на бракот не знаел за причината за ништаност може да бара на товар на другиот брачен другар да му се досуди издржување, под условите под кои разведениот брачен другар може да го остварува правото на издржување.

Член 225

При одлучување за издржување на лице од вонбрачна заедница соодветно се применуваат одредбите од овој закон што се однесуваат на издржување на брачните другари.

3. Определување на издршка

Член 226

При утврдување на потребата за издржување на лицето, судот ќе ја земе предвид неговата имотна состојба, способноста за работа, можноста за вработување, здравствената положба, како и другите околности од кои зависи оцената за неговите потреби.

Кога издршката се определува за дете, судот ќе ја земе предвид и возраста на детето, како и потребите за неговото школување.

При утврдување на можностите на лицето кое е должно да дава издржување, судот ќе ги земе предвид сите негови приходи и вистинските можности за стекнување на заработка и неговите сопствени потреби и законски обврски по основа на издржувањето спрема други лица.

Член 227

Во спорот на родителите околу издржувањето на детето, судот како придонес за издржување на детето на родителот на кого детето му е доверено на чување и воспитување, ќе ги цени работата и грижата на тој родител кој ги внесува во воспитувањето и подигањето на детето.

Член 228

Висината на издржувањето судот може да ја определи во определен износ или во процент од остварениот личен доход, односно од приходите и примањата остварени од вршење на друг вид дејност.

Член 229

Центарот за социјална работа може во име на малолетното дете да поведе спор за издржување, односно за зголемување на издржувањето, кога родителот кај кого детето се наоѓа на чување и воспитување, без оправдани причини, не го користи тоа право.

Ако родителот не бара извршување на досуденото издржување, центарот за социјална работа може во името на малолетното лице да поднесе предлог за извршување.

Член 230

Центарот за социјална работа ќе настојува родителите да се спогодат за издржувањето на детето, односно за зголемување на придонесот во издржување на детето кога тоа го бараат зголемените потреби на детето или тоа го овозможуваат подобрените материјални прилики на давателот на издржувањето.

Член 231

Центарот за социјална работа може, со полномошно на стари лица во нивно име да поведе и води спор за остварување на правото на издржување спрема лицата кои според одредбите на овој закон се должни да ги издржуваат.

Член 232

Лицето кое е должно да дава издржување, освен за обврската на родителот спрема малолетни деца, може по свој избор да плаќа определен паричен износ на име на издржувањето или лицето да го земе на издржување кај себе или да му обезбеди издржување на друг начин.

Лицето кое има право на издржување може од оправдани причини да бара издржувањето да му се обезбеди само во пари.

Член 233

Заинтересираното лице може да бара судот да го зголеми, да го намали или да го укине издржувањето досудено со поранешна правосилна пресуда ако се измениле околностите врз основа на кои е донесена пресудата.

Член 234

Давателот на издршката (орган, организација, заедница или физичко лице) може од лицата кои според овој закон биле должни да даваат издршка, со тужба да бара надоместок на сторените трошоци за издршка на лицето, доколку тие биле оправдани.

СЕДМИ ДЕЛ

ИМОТНИ ОДНОСИ

1 ИМОТНИ ОДНОСИ НА РОДИТЕЛИТЕ И ДЕЦАТА

Член 235

Малолетни деца можат да имаат свој имот кој ќе го стекнат на со закон определена основа. Со тој имот, освен со оној што малолетникот го стекнал со работа, до неговото полнолетство управуваат и располагаат родителите на малолетникот, на начин утврден со овој закон.

Член 236

Ако родителите не живеат заедно, со имотот на детето управува родителот со кого детето живее, ако центарот за социјална работа на предлог на другиот родител, поинаку не одлучи.

Член 237

Приходите од имотот на своето дете родителите можат да ги употребуваат првенствено за негово издржување, воспитание и образование, како и за неопходните потреби на семејната заедница, доколку сами немаат доволно сопствени средства.

Родителите можат со одобрение на центарот за социјална работа да го отуѓат или оптоварат имотот на своето дете заради негово издржување, воспитание и образование или ако тоа го бараат некои други интереси, како и кога тоа го бараат неопходни потреби на семејната заедница.

ОСМИ ДЕЛ

СУДСКИ ПОСТАПКИ

I ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ

Член 238

Во постапките во кои судот одлучува во брачните, семејните и други спорови од овој закон, како и за насилството во бракот и семејството, се применуваат одредбите на Законот за процесната постапка и Законот за извршната постапка, ако со овој закон поинаку не е определено.

Член 239

Во споровите од членот 238 на овој закон, кога странките имаат заеднички малолетни деца или деца над кои е продолжено родителското право и во случај на семејно насилство, постапката е итна.

Член 240

Во постапките од членот 238 на овој закон јавноста е исклучена како на рочиштето за главна расправа, така и на рочиштето за обид за миреење.

По исклучок, претседателот на советот, може да дозволи на рочиштето за главна расправа да присуствуваат научни и јавни работници, кои се занимаваат со проблемите на бракот и семејството, како и лица кои странките ќе ги предложат.

Претседателот на советот може во согласност со странките да дозволи присуство на лицата од ставот 2 на овој член и на рочиштето за обид за миреење.

Член 241

Во споровите од членот 238 на овој закон не е дозволено изречување на пресуда поради изостанок или пресуда врз основа на признание или пресуда врз основа на откажување, а е исклучено и судско порамнување, освен во споровите за издршка.

Член 242

Во споровите од членот 238 на овој закон, постапката во прв степен ја води и одлуките ги донесува совет составен од еден судија и двајца судии поротници, а во втор степен совет од тројца судии.

Во постапката за спогодбен развод на брак може одлука да донесе и судија поединец под условите определени со овој закон.

Член 243

Кога судот одлучува по вонреден правен лек, одлучува во совет од пет судии.

II ПОСТАПКА ВО БРАЧНИ СПОРОВИ

Член 244

Во брачните спорови покрај судот од општа месна надлежност, месно надлежен е и судот на чија територија брачните другари имале последно заедничко живеалиште.

Член 245

Процесната постапка во брачните спорови се поведува со тужба.

Ако брачните другари бараат бракот да се разведе по заемна согласност, процесната постапка се поведува со тужба со спогодбен предлог за развод на бракот.

Член 246

Правото на тужба за поништување на бракот и за развод на бракот не преоѓа на наследниците.

Наследниците од умрениот брачен другар кој ја поднел оваа тужба можат да бараат утврдување дека тужбата за поништување, односно за развод на бракот била основана.

Барањето од ставот 1 на овој член може да се истакне во процес кој е веќе започнат од умрениот брачен другар, ако од неговата смрт не поминало повеќе од шест месеца. По истекот на овој рок постапката се запира.

Одредбите од ставовите 1 и 2 на овој член соодветно ќе се применуваат и кога постапката е покрената по предлог за спогодбен развод на брак.

Член 247

Ако брачниот спор се поведува преку полномошник, во полномошното треба да биде назначено видот на тужбата и причините поради кои тужбата може да се поднесе.

Член 248

За лицата од членот 20 ставови 1 и 2 на овој закон, тужба може да поднесе неговиот старател само по претходна дозвола од центарот за социјална работа.

Член 249

Тужениот може од своја страна да поднесе тужба за поништување на брак или за развод на брак кај судот кај кој е тужен (противтужба).

Одлуките за двете тужби ќе се донесат со една пресуда.

Член 250

Во споровите за развод на брак тужителот може да ја повлече тужбата до заклучување на главната расправа без согласност на тужениот, а со согласност на тужениот додека постапката правосилно не е завршена.

Откажување од тужбеното барање има правно дејство како повлекување на тужба.

Член 251

Кога тужителот ја повлекол тужбата согласно со членот 250 на овој закон судот ќе донесе решение со кое тоа ќе го утврди.

Ако тужбата е повлечена по донесување на првостепенa пресуда, првостепениот суд со решение ќе констатира дека тужбата е повлечена, дека пресудата е без правно дејство и дека постапката се запира.

Изјавата за повлекување на тужбата се упатува до првостепениот суд и кога постапката, по правен лек, е во тек. Во таков случај првостепениот суд ќе ги побара списите од второстепениот суд и ќе донесе решение во смисла на ставот 2 на овој член.

Ако изјавата за повлекување е дадена пред повисокиот суд, тој суд ќе му ја достави заедно со списите на надлежниот првостепен суд.

Против решението од ставот 2 на овој член странките имаат право на жалба.

Член 252

Предлогот за спогодбен развод на брак, брачните другари можат да го повлечат сè додека постапката правосилно не е завршена. Ќе се смета дека предлогот е повлечен и тогаш кога од предлогот ќе се откаже еден од брачните другари.

Предлогот за спогодбен развод на брак може да се повлече со поднесок или на записник пред судот.

Во случаите од ставот 1 на овој член судот донесува решение за запирање на постапката.

Ако постапката се води пред второстепениот суд се применува одредбата од членот 251 став 2 на овој закон.

Член 253

По приемот на тужбата за развод на брак или на предлогот за спогодбен развод на бракот, пред доставувањето на тужбата на тужениот, се спроведува постапка за мирее на брачните другари.

Постапката за мирее на брачните другари нема да се спроведе ако:

- 1) еден од брачните другари е неспособен за расудување;
- 2) еден или обата брачни другари живеат во странство;
- 3) едниот брачен другар е со непознато место на живеење подолго од шест месеца и
- 4) по противтужба за развод на брак, без оглед кога е таа поднесена, а обидот за мирее на брачните другари по тужбата завршил безуспешно.

Ако брачните другари имаат заеднички малолетни деца или деца над кои е продолжено родителското право, постапката за мирее ја спроведува центарот за социјална работа.

Во случаите од ставот 3 на овој член, судот во рок од осум дена доставува писмено известување до центарот за социјална работа, со податоци кога постапката за развод на брак е поведена, основните причини поради кои се бара развод на бракот и податоци за децата. Центарот за социјална работа е должен во рок од три месеца од приемот на известувањето, да ја заврши постапката за мирее на брачните другари.

Ако брачните другари немаат заеднички малолетни деца или деца над кои е продолжено родителското право, постапката за мирее на брачните другари ја спроведува судот, ако истиот не оцени дека е целисходно миреењето да се отстапи на центарот за социјална работа.

Постапката за мирее на брачните другари пред центарот за социјална работа се уредува со закон.

Член 254

Кога постапката за мирее на брачните другари ја спроведува судот, претседателот на советот закажува посебно рочиште.

Рочиштето за мирее се одржува само во присуство на претседателот на советот, без присуство на записничар.

Член 255

Рочиштето за обид за мирее е посебно рочиште и тоа не смее да се спои со рочиштето за главна расправа.

Член 256

На рочиштето за обид за мирее се повикуваат двајцата брачни другари лично да присуствуваат.

Ако постапката за развод на брак е поведена со тужба, а еден или двајцата брачни другари, уредно поканети, не дојдат на рочиште за обид за мирее, ќе се смета дека миреењето не успеало.

Ако постапката е поведена со предлог за спогодбен развод на бракот, а еден или двајцата брачни другари не дојдат на рочиште за обид за мирее, а не го оправдаат своето отсуство, ќе се смета дека предлогот бракот да се разведе по заемна согласност е повлечен.

Во поканата за рочиштето за мирее ќе се наведе дека ќе настанат последици од ставовите 2 и 3 на овој член.

Член 257

Ако на рочиштето за обид за мирее не дојде до помирување на брачните другари, а се оцени дека има изгледи да дојде до помирување, односно дека не е добиено цврсто уверување дека натамошното мирее е залудно, може да се определи ново рочиште за обид за мирее.

Член 258

При обидот за мирее ќе се настојува да се испитаат причините што довеле до поведување на постапка за развод на бракот, ќе се обиде да се измират брачните

другари, а по потреба ќе им се препорача да се обратат на предбрачното и брачното советувањето или друга установа која може да им даде потребен совет.

Член 259

Кога ќе оцени дека тоа е во интерес на миреењето, претседателот на советот може да води разговор одделно со секој брачен другар.

Член 260

На рочиштето за обид за мирее, како и во текот на целата постапка за развод на брак, судот соработува со центарот за социјална работа.

Член 261

За одржаното рочиште за мирее претседателот на советот составува службена белешка.

Член 262

Ако обидот за мирее не успее, претседателот на советот, закажува рочиште за главна расправа и на тужениот му ја доставува тужбата за развод на брак, укажувајќи на присутната странка на последиците од недоаѓање утврдени во членот 270 од овој закон.

Член 263

Во поканата за рочиште за главна расправа ќе се наведе, дека за тужителот ќе настанат последици од членот 270 на овој закон ако не дојде на првото рочиште за главна расправа.

За недоаѓање на наредните рочишта ќе се применат одредбите за мирување на постапката согласно со Законот за процесната постапка.

Член 264

Претседателот на советот не мора да закаже рочиште за главна расправа ако миреењето не успеало, а е поведена постапка за развод на брак со предлог за спогодбен развод на брак на брачни другари кои немаат заеднички деца.

Во случај од ставот 1 на овој член, претседателот на советот, откако ќе утврди дека брачните другари, заемната согласност за развод на бракот ја донеле слободно, сериозно и непоколебливо, донесува пресуда со која бракот ќе го разведе.

Член 265

Ако во бракоразводниот спор се решава за чување, издржување и воспитание на децата, судот ќе го повикува центарот за социјална работа да учествува на рочиштето заради заштита на интересите на децата и ќе му ги достави сите одлуки донесени во таа постапка.

Во постапката од ставот 1 на овој член центарот за социјална работа ќе даде предлог за чување, издржување и воспитание на децата, а може, во границите на овој предлог, да изнесува нови факти и докази што странките не ги навеле, да вложува правни средства и да презема други процесни дејства во интерес на децата.

Член 266

Имотните спорови меѓу брачните другари освен споровите за издржување не може да се решаваат заедно со бракоразводниот спор.

Член 267

Во текот на постапката за бракоразводните спорови судот може со решение да определи привремени мерки заради давање издршка на заедничките деца и за нивно доверување на чување и воспитание.

Привремените мерки од ставот 1 на овој член можат да се определат по службена должност, по предлог на една од странките, како и на предлог на центарот за социјална работа.

Привремените мерки од ставот 1 на овој член судот може да ги определи и во корист на брачниот другар, по негов предлог.

Жалбата против решението од ставовите 1, 2 и 3 на овој член не го задржува извршувањето на решението.

Член 268

Привремените мерки траат до правосилното завршување на постапката, но судот може по службена должност или по барање на една од странките нив да ги менува.

Член 269

Кога бракот се разведува по заемна согласност на брачните другари, а брачните другари имаат малолетни или полнолетни деца над кои е продолжено родителското право, спогодбата од членот 42 став 2 на овој закон за начинот на вршењето на родителските права и за доверување на децата на чување и воспитание, се поднесува писмено или усно во записник кај надлежниот првостепен суд.

Ако кон предлогот за спогодбен развод на брак, не е доставена и спогодбата од ставот 1 на овој член, судот ќе постапи согласно со одредбите од Законот за процесната постапка за неуредни поднесоци.

Член 270

Ако тужителот, односно неговиот полномошник не дојде на првото рочиште за главната расправа, ќе се смета дека тужбата за развод на брак е повлечена.

За недоаѓање на странките на наредните рочишта ќе се применуваат одредбите од Законот за процесната постапка за мирување на постапката.

Член 271

Кога постапката за развод е поведена по предлог за спогодбен развод, па на рочиштето за главна расправа изостане еден или двајцата брачни другари, а не го оправдале изостанокот иако се уредно поканети, ќе се смета дека предлогот е повлечен.

Член 272

При оценка на спогодбата на брачните другари судот е должен да прибави мислење од центарот за социјална работа и доколку оцени дека спогодбата е противна на интересите на децата, ќе донесе своја одлука.

Центарот за социјална работа е должен во рок од 15 дена од приемот на барањето од судот да даде мислење во смисла на ставот 1 од овој член.

Мислење од ставот 1 на овој член судот ќе прибави од центарот за социјална работа и во споровите кога се бара развод на брак со тужба.

Член 273

Фактите врз кои странките го засноваат тужбеното барање во брачниот спор, а странките во спорот имаат заеднички малолетни деца и кога тие факти се однесуваат на децата, судот може да ги утврдува и кога тие не се спорни меѓу странките.

Судот не смее да се впушти во испитување на вистинитоста на другите факти за кои дознал од исказот на странките или на друг начин, а кои би можеле да претставуваат друга бракоразводна причина како основа на тужбата.

Член 274

Доколку бракот се разведува по предлог за спогодбен развод на брак образложението на пресудата содржи само констатација дека брачните другари својата согласност за развод на брак ја донеле слободно, сериозно и непоколебливо.

Член 275

Пресудата со која се разведува бракот по предлог за спогодбен развод на брак може да се побива:

1) поради суштествена повреда на одредбите на процесната постапка од членот 354 став 2 на Законот за процесната постапка;

2) поради погрешна примена на материјалното право и

3) поради тоа што предлогот за развод на брак по заемна согласност бил даден во заблуда, под влијание на сила или закана и во случај ако за донесување на оваа пресуда не постоеле услови одредени со овој закон.

Против првостепената пресуда од ставот 1 на овој член странките можат да изјават жалба во рок од 15 дена.

Жалбата во која се изнесени причините поради кои не може да се изјави жалба, ќе се отфрли како недозволена.

Против одлуката на второстепениот суд од ставот 1 на овој член не е дозволена ревизија.

Член 276

Ако со правосилна пресуда бракот е разведен или поништен, одлуката за развод на брак, односно поништување на брак не може да се побива со вонредни правни лекови.

Член 277

Одредбите од членовите 267, 268 и 272 на овој закон ќе се применуваат и на споровите со кои се бара поништување на бракот.

III ПОСТАПКА ВО СПОРОВИТЕ ЗА УТВРДУВАЊЕ И ОСПОРУВАЊЕ НА ТАТКОВСТВОТО И МАЈЧИНСТВОТО

Член 278

Во споровите за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство, малолетното дете може да поднесе тужба или пред судот од општа месна надлежност или пред судот на чие подрачје има живеалиште, односно престојувалиште. Пред судот на своето живеалиште, односно престојувалиште детето може да поднесе тужба и по полнолетството, но само доколку тужениот нема живеалиште, односно престојувалиште на територијата на Република Македонија.

Одредбите од ставот 1 на овој член се применуваат и во случаите кога детето поднесува тужба заедно со друго лице.

Член 279

Како странки во спорот за утврдување на татковство се лицето чие татковство се утврдува, детето и мајката на детето, а центарот за социјална работа само кога согласно со одредбите на овој закон е овластен да поведе постапка за утврдување на татковство.

Како странки во спорот за оспорување на татковство се лицето кое го оспорува татковството, лицето чие татковство се оспорува, детето и мајката на детето.

Кога татковството го оспорува мажот на мајката од подоцнежниот брак, како странка во постапката е и мажот на мајката од поранешниот брак.

Член 280

Ако со тужбата за утврдување и оспорување на татковство како тужители и тужени не се опфатени сите лица кои мораат да бидат странки во постапката, судот ќе го подучи тужителот да го тужи и лицето кое со тужбата не е опфатено или да го повика лицето да се приклучи кон тужбата како нов тужител.

Ако тужителот во рокот што ќе го одреди судот не ја прошири тужбата на сите лица кои мораат да бидат странки во постапката или ако тие лица не се приклучат кон тужбата, судот по тужбата ќе постапи согласно со одредбите од Законот за процесната постапка за неуредни поднесоци.

Член 281

Странките кои во тужбата за оспорување и утврдување на татковството или мајчинството се означени како тужители или тужени се единствени сопроцесници.

Кога тужбата ја поднесува овластено лице во законски рок, на тужбата може да ѝ се придружи и лице на кое му истекнал рокот за поднесување на тужба.

Член 282

Ако детето и родителот, кој по законот го застапува детето, имаат спротивни интереси, центарот за социјална работа ќе му постави на детето старател за посебни случаи.

Член 283

Во споровите за утврдување или оспорување на татковството ќе се применуваат одредбите на членовите 250 став 2, 267 и 268 од овој закон.

Во споровите за утврдување на мајчинството соодветно ќе се применуваат сите одредби како во споровите за утврдување или оспорување на татковството.

Член 284

Ако во спорот за утврдување на татковството, тужениот го признае татковството, постапката се запира, а судот ќе постапи согласно со членот 54 став 2 на овој закон.

Член 285

Постапката за оспорување на мајчинството се води одделно од постапката за утврдување на мајчинството.

По исклучок од ставот 1 на овој член доколку постапката ја поведува жената која се смета за мајка на детето се води единствена постапка.

Член 286

Одредбите од членот 273 на овој закон се применуваат и во споровите за утврдување и оспорување на татковството и мајчинството и за поништување на татковството утврдено со признание.

Член 287

Во споровите за утврдување и оспорување на татковство и мајчинство, против правосилна пресуда е дозволена ревизија.

IV ПОСТАПКА ВО СПОРОВИ ЗА ДОВЕРУВАЊЕ НА ДЕЦА НА ЧУВАЊЕ И ВОСПИТАНИЕ**Член 288**

Во постапката заради доверување на деца на чување и воспитание судот не е врзан со барањата на странките.

Член 289

Против второстепената одлука за доверување на деца на чување и воспитание е дозволена ревизија.

Кога одлуката за доверување на деца за чување и воспитание се донесува во брачен спор, правните последици од оваа одлука настануваат оној ден кога ќе настанат и правните последици од пресудата со која се утврдува дека бракот не постои или се поништува или се разведува.

V ПОСТАПКА ВО СПОРОВИТЕ ЗА ИЗДРЖУВАЊЕ**Член 290**

Со пресудата со која бракот се поништува или се разведува, судот ќе донесе одлука за издржување на лицата утврдени во членот 211 од овој закон.

Член 291

Одлука за издржување на детето судот може да донесе и во спорови за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство, кога донесувањето на оваа одлука, со оглед на исходот на спорот и околностите на случајот, е можно и потребно.

Член 292

Во спорот за издржување нема да се применуваат одредбите од Законот за процесната постапка кои се однесуваат на постапката во спорови од мала вредност.

Член 293

Во споровите за издржување на малолетно дете или полнолетно дете над кое е продолжено родителското право се применува одредбата од членот 288 на овој закон.

Член 294

Жалбата изјавена против одлуката на судот во споровите за издржување не го задржува нејзиното извршување.

Член 295

Во споровите за издржување е дозволена ревизија.

VI ПОСТАПКА ЗА ИЗРЕЧУВАЊЕ НА ПРИВРЕМЕНА МЕРКА ЗА ЗАШТИТА ОД СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО**Член 296**

Во постапките за изречување на привремена мерка за заштита од семејно насилство одлучува судија поединец.

По приемот на барањето од членот 104 на овој закон, судот закажува рочиште.

Член 297

Во постапката од членот 296 на овој закон јавноста е исклучена.

Член 298

Судот по барањето на центарот за социјална работа за изречување на привремена мерка од членот 104 на овој закон ќе постапи веднаш и во рок од седум дена од денот на приемот на барањето ќе донесе одлука.

По исклучок од ставот 1 на овој член, судот ќе донесе одлука во рок од три дена од денот на приемот на барањето доколку постои основано сомнение дека постои сериозна опасност по животот и здравјето на член од семејството.

Член 299

На рочиштето се присутни извршителот и жртвата на семејното насилство и претставник од центарот за социјална работа.

По оценка на судот, можат да бидат повикани и други лица.

Член 300

Привремената мерка за заштита од семејно насилство може да трае најмногу една година.

Судот може да побара известување од центарот за социјална работа за спроведување на изречената мерка.

Член 301

Судот по предлог на центарот за социјална работа, може да ја продолжи, укине или измени одлуката.

Член 302

Примерок од одлуката судот доставува до странките и центарот за социјална работа, јавното обвинителство и органот за прогон.

Член 303

Жалбата изјавена против одлуката на судот не го задржува нејзиното извршување.

VII КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ**Член 304**

Со парична казна од 5.000 до 10.000 денари ќе се казни за сторен прекршок тој што нема да постапи согласно со обврските од членот 101 став 3 на овој закон.

Со парична казна од 100.000 до 200.000 денари ќе се казни за сторен прекршок и правното лице што нема да постапи согласно со обврските од членот 101 став 3 на овој закон.

Со паричната казна од ставот 1 на овој член ќе се казни за прекршок и одговорното лице во правното лице од ставот 2 на овој член.

VIII ПОСТАПКА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ

Член 305

За одлучување по предлогот за извршување на одлуката на судот со која се наложува да се предаде детето на родителот или на друго лице, односно установа на која детето е доверено на чување и воспитание, месно надлежен е судот според местото на живеење или престојување на родителот кој го бара извршувањето, како и судот на чија територија се наоѓа детето.

За спроведување на извршувањето месно надлежен е судот на чија територија се затекнало детето.

Член 306

При спроведувањето на присилно извршување судот води сметка за итноста на постапката и за потребата да се заштити личноста на детето.

Судот, откако ќе ги оцени сите околности на случајот, ќе одлучи дали извршувањето ќе го спроведе со изрекување на парична казна против лицето кај кого се наоѓа детето или со одземање на детето од тоа лице.

Ако целта на извршувањето не може да се постигне со изрекување и извршување на одлуката за парична казна, извршувањето ќе се спроведува со одземање на детето од лицето кај кого детето се наоѓа и со предавање на детето на родителот, односно друго лице или установа на која тоа е доверено на чување, одгледување и воспитание.

Во постапката за извршување судот ќе побара помош од центарот за социјална работа.

IX ПРЕОДНИ ОДРЕДБИ

Член 307

Подзаконските прописи предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 308

Управните и судските постапки покренати пред влегувањето во сила на овој закон ќе продолжат според одредбите од овој закон.

Член 309

Старателите поставени според досегашните прописи продолжуваат да работат според одредбите од овој закон.

Член 310

Со влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат: Законот за брак ("Службен весник на СРМ" број 35/73, 28/74 и 13/78), Законот за односите на родителите и децата ("Службен весник на СРМ" бр. 5/73 и 17/73), Законот за посвојување ("Службен весник на СРМ" бр. 5/73 и 17/73), Законот за старателство ("Службен весник на СРМ" бр. 5/73) и Законот за посебни процесни постапки во семејните спорови ("Службен весник на СРМ" бр. 13/78).

Подзаконските прописи донесени врз основа на законите од ставот 1 на овој член ќе се применуваат до донесувањето на прописите од членот 307 на овој закон.

Член 311

Подзаконските прописи предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 312

Комисијата од членот 14 на овој закон се формира во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

До формирање на Комисијата од ставот 1 на овој член, работите од посвојувањето кои се однесуваат на приемот на барањата и водење на постапката за посвојување ќе ги врши центарот за социјална работа.

Член 313

Постапките за посвојувањето започнати пред денот на влегувањето во сила на овој закон ќе продолжат според одредбите на овој закон.

Член 314

Центарот за социјална работа ќе изврши достава на предметите од членот 313 на овој закон до Комисијата заради упис во регистарот на можни посвоители и регистарот на можни посвоеници во рок од 30 дена од денот на формирањето на Комисијата.

1552.

Врз основа на членовите 42 и 43 од Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), а во врска со Одлуката за определување на бројот на судиите во апелационите судови („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/95), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ОГЛАСУВАЊЕ ИЗБОР НА СУДИЈА
НА АПЕЛАЦИОНИОТ СУД – СКОПЈЕ

1. Собранието на Република Македонија огласува дека ќе врши избор на еден судија на Апелациониот суд – Скопје.

2. Заинтересираните кандидати, кои ги исполнуваат условите предвидени во членот 43 од Законот за судовите (државјанин на Република Македонија, кој ги исполнува општите услови определени со закон за засновање на работен однос во орган на државната управа, кој е дипломиран правник со положен правосуден испит, кој ужива углед за вршење на судиската функција и кој има работно искуство со потврдени резултати на правни работи по полагањето на правосудниот испит над девет години), пријавите со потребните документи да ги поднесат до Републичкиот судски совет во рок од 15 дена од денот на објавувањето на Одлуката во „Службен весник на Република Македонија“.

3. Оваа одлука ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“ и во весниците: „Нова Македонија“, „Утрински весник“ и „Македонија денес“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4629/1
18 ноември 2004 година
Скопје

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски**, с.р.

1553.

Врз основа на членовите 42 и 45 од Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ОГЛАСУВАЊЕ ИЗБОР НА ПРЕТСЕДАТЕЛИ НА
ОСНОВНИТЕ СУДОВИ ВО ГОСТИВАР, ДЕЛЧЕВО,
КРИВА ПАЛАНКА И КОЧАНИ

1. Собранието на Република Македонија огласува дека ќе врши избор на:

- претседател на Основниот суд – Гостивар,
- претседател на Основниот суд – Делчево,
- претседател на Основниот суд – Крива Паланка и
- претседател на Основниот суд – Кочани.

2. Заинтересираните кандидати, пријавите да ги поднесат до Републичкиот судски совет во рок од 15 дена од денот на објавувањето на Одлуката во „Службен весник на Република Македонија“.

3. Оваа одлука ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“ и во весниците: „Нова Македонија“, „Утрински весник“ и „Македонија денес“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4630/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р Љупчо Јордановски, с.р.

1554.

Врз основа на член 99 став 3 алинеја 1 од Уставот на Република Македонија и член 38 од Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ ОД ФУНКЦИЈАТА СУДИЈА НА ВРХОВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1. Од функцијата судија на Врховниот суд на Република Македонија, се разрешува Надица Димитрова, по нејзино барање.

2. Оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4631/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р Љупчо Јордановски, с.р.

1555.

Врз основа на член 99 став 3 алинеја 3 од Уставот на Република Македонија и член 38 од Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ ОД ФУНКЦИЈАТА СУДИЈА НА ОСНОВНИОТ СУД - СТРУМИЦА

1. Од функцијата судија на Основниот суд - Струмица, се разрешува Ристо Спасов, поради исполнување услови за старосна пензија.

2. Оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4632/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р Љупчо Јордановски, с.р.

1556.

Врз основа на член 99 став 3 алинеја 6 од Уставот на Република Македонија и член 38 од Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ ОД ФУНКЦИЈАТА СУДИЈА НА ОСНОВНИОТ СУД - КОЧАНИ

1. Од функцијата судија на Основниот суд – Кочани, се разрешува Горѓе Марјановиќ.

2. Оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4633/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р Љупчо Јордановски, с.р.

1557.

Врз основа на член 39 став 2 од Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ИЗБОР НА СУДИИ ПОРОТНИЦИ
ВО ОСНОВНИОТ СУД - ВЕЛЕС

I. За судии поротници во Основниот суд - Велес се избрани:

1. Тања Николова
2. Наташа Калешова
3. Благојка Митева
4. Виолета Перкоска
5. Благој Камчев
6. Верче Крстева
7. Трајко Димов
8. Силвана Печкова
9. Даниела Гумбова
10. Татијана Темелкова - Ѓорѓиева
11. Мирјана Најдова - Ковачева
12. Славица Карова
13. Стојанка Милосковска
14. Благој Матев
15. Снежана Петрушевска
16. Пандорка Димовска
17. Ленче Аргинова
18. Пандорка Јорданова
19. Благородна Тоцинова
20. Ангелина Петрова
21. Маја Симоновска
22. Надица Панзова
23. Снежана Трајковска
24. Оливера Ивчева
25. Валентина Андонова
26. Горѓи Нецинов
27. Соња Димова
28. Снежана Неделкова
29. Весна Ристовска
30. Радојка Димовска
31. Вера Гајдова
32. Венцислав Бондиќов
33. Јасминка Бонева
34. Соња Петрушевска
35. Борче Павлов
36. Владанка Ѓорѓиева
37. Дијана Петровска
38. Јасминка Матева
39. Емилија Илиевска
40. Драганчо Стефаноски
41. Веселинка Миланова
42. Соња Николова - Јорданова
43. Виолета Виларова
44. Стојна Курчиева
45. Весна Владова
46. Јорданчо Пешиќ
47. Јанинка Димова
48. Благоица Кошинова
49. Цвета Димова
50. Маргарита Данаиловска
51. Силвана Нацева

52. Родна Амбаркова
53. Лилјана Анастасова
54. Елизабета Панова
55. Гордана Нешова
56. Љубе Ивановски
57. Усеин Исмаилов
58. Селма Салиева
59. Душко Станчев
60. Елеонора Тосева - Зафирова
61. Илија Станоев
62. Марјан Терзиев
63. Билјана Давчевска
64. Маја Јованова
65. Даниела Петрушевска
66. Марика Михајловска
67. Велика Гелева
68. Жаклина Тончова
69. Елизабета Зафирова
70. Габи Ристовска
71. Елита Пановска
72. Македонска Стојановска - Целцева
73. Иванка Машталурова
74. Лидија Додевска
75. Елизабета Качурова
76. Ангелина Карацова
77. Вера Манева
78. Александар Секуловски
79. Жаклина Цветкова
80. Трајче Зафиров

II. Оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4634/1
18 ноември 2004 година Скопје

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски**, с.р.

1558.

Врз основ на член 39 став 2 од Законот за судовите (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А ЗА ИЗБОР НА СУДИИ ПОРОТНИЦИ ВО ОСНОВНИОТ СУД - ПРИЛЕП

I. За судии поротници во Основниот суд - Прилеп се избрани:

1. Славица Цветаноска
2. Анета Талеска
3. Даринка Маркоска
4. Даница Самарциоска
5. Вера Бошеска
6. Цветанка Јованоска
7. Ангеле Кировски
8. Томислав Јованоски
9. Владимирка Митриќеска
10. Сашо Димески
11. Здравка Најдоска
12. Васка Милеска
13. Петар Трајкоски
14. Флора Чакалороска
15. Никола Димески
16. Горѓи Чутаноски
17. Василка Ачкоска
18. Здравко Годороски
19. Жаклина Гегоска Маркоска
20. Хилда Црнеска
21. Гордана Костоска
22. Анета Талеска
23. Лидија Руневска

24. Јордан Цветоски
25. Сотир Трајкоски
26. Благоја Стеваноски
27. Снежана Горѓиева
28. Зора Белческа
29. Христина Буштреска
30. Благица Трајчевска
31. Васил Цветаноски
32. Јордан Корвезироски
33. Васе Стефаноска
34. Весна Спиркоска
35. Трајче Миноски
36. Татјана Горѓиоска
37. Златко Митревски
38. Петре Јанкоски
39. Ели Николоска Димеска
40. Гордана Чагороска
41. Аница Горгоска Китаноска
42. Томислав Јадроски
43. Димче Јованоски
44. Димитрија Николоски
45. Симон Сенокозлиоски
46. Стојко Крајовски
47. Илија Богески
48. Лилјана Велеска
49. Васил Рангелов
50. Петар Нешкоски
51. Наташа Илијоска
52. Петар Белистојаноски
53. Кирил Јовчески
54. Ице Станковски
55. Рената Наумоска
56. Славица Јандреска
57. Јане Филипоски
58. Надежда Мирческа
59. Лидија Јованоска
60. Лилјана Шукуроска
61. Наде Стојовска
62. Рената Дамческа
63. Билјана Цветкоска
64. Елизабета Трајкоска
65. Лидија Макешоска
66. Трајко Андоноски
67. Снежана Стојаноска
68. Јулијана Николоска
69. Благоја Кочоски
70. Весна Илиева
71. Жаклина Илиоска
72. Славица Јованоска
73. Соња Спиркоска
74. Петар Ивановски
75. Наташа Маркушоска
76. Томе Најдоски
77. Панде Чесноска
78. Цветанка Крстеска
79. Љубе Бојчески
80. Љубен Димески
81. Ратка Димеска
82. Виолета Велеска
83. Билјана Шукуроска
84. Гордана Спиркоска
85. Слободан Илијоски
86. Борис Ристески
87. Наташа Маџоска
88. Вера Искова
89. Вера Бабоска
90. Дејан Дамески
91. Сузана Врглеска
92. Елизабета Аполеска
93. Лила Стојановска
94. Садик Зенгоски
95. Лилјана Петкоска
96. Ромео Барлески
97. Цветанка Тутеска

98. Живко Маркоски
99. Борче Синадиноски
100. Сашо Нешкоски
101. Иван Боцески
102. Ирена Андрејевска
103. Сузана Илиоска
104. Славица Горгиевска
105. Светлана Настеска
106. Каролина Мицевска
107. Трајче Димески
108. Звонко Петкоски
109. Лилјана Маркова
110. Андријана Настеска
111. Трајанче Јованоски
112. Весна Ночевска
113. Димитар Стевананџија
114. Весна Деспотеска Цакоска
115. Слободан Ангелкоски
116. Златко Чагороски
117. Гордана Лашкоска Мирческа
118. Благица Клиническа Стеваноска
119. Маргарита Смилеска
120. Марјан Јанакиески
121. Атина Митрикеска
122. Кате Димеска
123. Виолета Талеска
124. Горан Иваноски
125. Владимир Попоски
126. Билјана Клиническа Дамеска
127. Маре Илиоска
128. Андријана Најдоска
129. Жаклина Доклеска
130. Маргарита Грабулоска
131. Владимир Шипинкоски
132. Ирена Богднеческа
133. Весна Талеска
134. Игор Ефремоски
135. Дајана Огњаноска
136. Владимир Симоноски
137. Тони Бонески
138. Пецо Трајкоски
139. Радован Костадиноски
140. Стеван Бошкоски

П. Оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во “Службен весник на Република Македонија”.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4635/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски**, с.р.

1559.

Врз основа на член 39 став 2 од Законот за судовите (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А ЗА ИЗБОР НА СУДИИ ПОРОТНИЦИ ВО ОСНОВНИОТ СУД - РАДОВИШ

И. За судии поротници во Основниот суд - Радовиш се избрани:

1. Македонка Тунцева,
2. Александар Долдуров,
3. Ангел Милков,
4. Марика Јанева,
5. Славка Блажева,
6. Димитар Камчев,
7. Магдалена Манчева,
8. Зоран Божинов,
9. Ванчо Горгиев,
10. Лимонка Миленкова,
11. Рајна Лазарева,

12. Павлина Арсова,
13. Здравчо Јовановски,
14. Зорица Геговска Алексова,
15. Борис Вантов,
16. Нетка Коцева,
17. Илко Божинов,
18. Билјана Атанасова,
19. Борислав Чапов,
20. Босилка Лазарова,
21. Силванка Михајлова,
22. Атанас Горгиев,
23. Галпка Монева,
24. Трајче Ивановски,
25. Славче Андонов,
26. Љуба Јованова,
27. Лилјана Илиева,
28. Шекерина Пандева,
29. Милан Темелков,
30. Кадрие Бојарова,
31. Илија Матрапазов,
32. Благој Алачки,
33. Јован Сулев,
34. Живко Спасов,
35. Љупчо Николовски,
36. Борис Василев,
37. Звонимир Танасковиќ,
38. Маринко Тодоров,
39. Натка Атанасова,
40. Злата Насевска,
41. Светлана Василева,
42. Јордан Костадинов.

П. Оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во “Службен весник на Република Македонија”.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4636/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски**, с.р.

1560.

Врз основа на член 39 став 2 од Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/95 и 64/2003), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А ЗА ИЗБОР НА СУДИИ ПОРОТНИЦИ ВО ОСНОВНИОТ СУД - СТРУМИЦА

И. За судии поротници во Основниот суд – Струмица се избрани:

1. Драган Игно Секуловски,
2. Христо Владимир Христов,
3. Јасмина Чедомир Стојкова,
4. Силвана Горги Тупарова,
5. Фросинка Ристо Каратанова,
6. Иван Борис Василев,
7. Мила Боро Радовановиќ,
8. Ратко Славчо Силавски,
9. Костадин Илија Пандев,
10. Илија Александар Котев,
11. Ленче Атанас Јанева,
12. Верица Васил Јанева,
13. Горан Методи Костевски,
14. Горге Христо Матков,
15. Здравко Геро Додевски,
16. Катарина Ристо Бабулова,
17. Ратка Васил Достинова,
18. Тања Христо Достинова Запрова,
19. Силвана Симеон Горгиева,
20. Николчо Божин Николов,
21. Љубинка Васил Домазетова,
22. Јулијана Никола Лазарова,
23. Владимир Коста Станковиќ,

24. Катерина Илија Маглешева,
25. Василка Иван Георгиева,
26. Даница Ефтим К нева,
27. Тодорка Љупчо Стојкова,
28. Трајан Горѓе Јованов,
29. Михајло Јосиф Миленков,
30. Катерина Борис Костадинова,
31. Фроса Димитар Стаменова,
32. Кирил Илија Балтовски,
33. Благородна Костадин Јованова,
34. Ратка Јанко Јованова,
35. Горѓи Павле Бонев,
36. Стојанка Раде Стојанова,
37. Влатко Љубе Мадевски,
38. Иван Кирил Минанов,
39. Гордана Драгољуб Гошева,
40. Весна Костадин Тупарова,
41. Ирена Александар Јајналиева,
42. Петрунџа Иван Перовановиќ,
43. Васил Горѓи Арабаџиев,
44. Оливер Ванчо Петровски,
45. Боро Василије Калапоцев,
46. Елена Илија Костадинова,
47. Марија Манчо Бонева,
48. Македонка Томе Делева,
49. Љубен Симеон Делев,
50. Атанас Ристо Ичков,
51. Зорка Александар Пиперевска,
52. Ленче Горѓе Стоева,
53. Живорад Љубинко Митков,
54. Дарко Иван Гоцевски,
55. Павле Горѓи Узунов,
56. Снежана Ангел Даутова,
57. Ленче Александар Станкова,
58. Васе Георге Јаков,
59. Виолета Костадин Иванова,
60. Елисавета Алекса Јајналиева,
61. Силвана Јефтим Станоевска,
62. Елизабета Христо Нурева,
63. Васил Христо Ричлиев,
64. Панче Илија Илиев,
65. Анета Љупчо Магеревска,
66. Љубинка Ананија Абрашева,
67. Видоје Герасим Делев,
68. Венета Раде Накова,
69. Миле Киро Арабаџиев,
70. Гордана Симеон Арсова,
71. Снежана Панче Костова,
72. Александар Кирил Оцаков,
73. Марјана Кирил Оцакова,
74. Верица Киро Оцакова,
75. Илија Борис Тилев,
76. Горѓе Мито Костов,
77. Зорица Коле Митрова,
78. Цвета Александар Андонова,
79. Олгица Горѓе Шаламанова,
80. Владимир Атанас Ичков,
81. Наце Живко Лазаров,
82. Радмила Светозар Стојковска,
83. Ленче Ристо Христова,
84. Васко Горѓе Панов,
85. Стевица Костадин Стојкова,
86. Гонца Васил Георгиева,
87. Верица Милан Бабамова,
88. Трајчо Ефтим Стоилов,
89. Ристо Асен Горѓиев.

II. Оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4631/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р Љупчо Јордановски, с.р.

1561.

Врз основа на член 11-и став 3 од Законот за енергетика („Службен весник на Република Македонија“ бр. 47/97, 40/99, 98/00, 94/02 и 38/03), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ НА УТВРДЕНАТА СТАПКА НА НАДОМЕСТ ОД ВКУПНИОТ ПРИХОД НА ДРУШТВАТА КОИ ВРШАТ ЕНЕРГЕТСКА ДЕЈНОСТ ЗА ФИНАНСИРАЊЕ НА РАБОТЕЊЕТО НА РЕГУЛАТОРНАТА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2005 ГОДИНА

1. Се дава согласност стапката на надомест за финансирање на работењето на Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија за 2005 година да изнесува 0,053% од вкупниот приход на друштвата кои вршат енергетска дејност во Република Македонија, остарен во 2004 година.

2. Друштвата од точката 1 на оваа одлука се должни утврдениот надомест да го уплатат на сметка на Регулаторната комисија за енергетика во два подеднакви дела и тоа првиот дел најдоцна до 30 април 2005 година, а вториот дел најдоцна до 30 септември 2005 година.

3. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4628/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р Љупчо Јордановски, с.р.

1562.

Врз основа на член 68 став 1 алинеја 2 од Уставот на Република Македонија, Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 18 ноември 2004 година, даде

АВТЕНТИЧНО ТОЛКУВАЊЕ НА ЧЛЕНОТ 109 ТОЧКА 1 ОД ЗАКОНОТ ЗА БАНКИТЕ („СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ БР. 63/2000, 37/2002, 51/2003 И 85/2003)

Согласно со членот 109 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 63/2000, 37/2002, 51/2003 и 85/2003) побарувањата на доверителите се исплатуваат од стечајната маса по следниов редослед:

- 1) побарувања на Република Македонија и Народната банка;
- 2) побарувања на Фондот за осигурување на депозити по основа на осигурени депозити;
- 3) побарувања на доверителите кои не се акционери на банката;
- 4) побарувања на доверители кои со банката имаат склучено договор за првенствено право на наплата во стечајната постапка пред акционерите на банката и
- 5) побарувања на доверители кои склучиле со банката договор за намирување во кој добиле ист третман како акционерите во стечајната постапка.

Одредбата на членот 109 точка 1 од Законот за банките треба да се толкува така што под побарувања на Република Македонија се сметаат побарувањата по основа на даноци и други јавни давачки, побарувањата на банка по основа на пласман на средства од заеми и кредити за кои се задолжила Република Македонија, а кои банката ги администрира во име на Република Македонија и побарувањата на банката по основа на пласман на средства по кои гарант е Република Македонија.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-4627/1 Претседател
18 ноември 2004 година на Собранието на Република
Скопје Македонија,
д-р Љупчо Јордановски, с.р.

1563.

Врз основа на член 23 став 4 од Законот за градот Скопје („Службен весник на Република Македонија“ бр. 55/04), министерот за финансии донесе

**П Р А В И Л Н И К
ЗА МЕТОДОЛОГИЈА ЗА РАСПРЕДЕЛБА НА СРЕДСТВАТА ОД ЗАЕДНИЧКИОТ ФОНД НА ГРАДОТ СКОПЈЕ И НА ОПШТИНИТЕ ВО ГРАДОТ СКОПЈЕ**

Член 1

Со овој правилник се пропишува методологијата за распределба на средствата од Заедничкиот фонд на градот Скопје и на општините во градот Скопје (во натамошниот текст: Заеднички фонд).

Член 2

Од вкупните средства на Заедничкиот фонд се распределуваат 20% за извршување на надлежностите на градот Скопје, според формулата:

$$Dsk = ZFvk \cdot 0,20$$

Dsk – претставува дотација која се распределува на градот Скопје;

ZFvk – претставува вкупен износ на средства од Заедничкиот фонд наплатени до последниот ден во месецот.

Член 3

Средствата во износ од 80% од Заедничкиот фонд се распределуваат на општините во градот Скопје според критериумот по жител, согласно податоците од последниот извршен попис на население објавени од Државниот завод за статистика.

Распределбата на средствата од став 1 на овој член на општините во градот Скопје се врши според формулата:

$$Di = \frac{ZFvk \cdot 0,80}{BZsk} \cdot BZi$$

Di – претставува дотација која се распределува на општината во градот Скопје;

ZFvk – претставува вкупен износ на средства од Заедничкиот фонд наплатени до последниот ден во месецот;

BZsk – претставува број на жители во градот Скопје, согласно податоците од последниот извршен попис на население објавени од Државниот завод за статистика;

BZi – претставува број на жители на општината во градот Скопје за која се врши распределба на дотацијата, согласно податоците од последниот извршен попис на население објавени од Државниот завод за статистика.

Член 4

Средствата на Заедничкиот фонд се насочуваат на дневна основа на посебна сметка во рамките на сметката на градот Скопје и се распределуваат еднаш месечно, најдоцна во рок од 5 работни дена по завршувањето на месецот за претходниот месец, освен последната исплата која се врши на 25 декември, или првиот нареден работен ден во тековната буџетска година.

Член 5

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува со отпочнување на примената на Законот за градот Скопје („Службен весник на РМ“ бр. 55/2004).

Бр. 12-28552/1
17 ноември 2004 година
Скопје

Министер за финансии,
м-р **Никола Поповски**, с.р.

1564.

Врз основа на член 4 став 2 од Законот за техничките барања на производите и оценка на сообразноста („Службен весник на Република Македонија“ бр. 55/02), министерот за економија донесе

**Н А Р Е Д Б А
ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ЗАДОЛЖИТЕЛНО АТЕСТИРАЊЕ (ХОМОЛОГАЦИЈА) НА ВОЗИЛАТА НА ТРКАЛА, ОПРЕМАТА И ДЕЛОВИТЕ ЗА МОТОРНИ ВОЗИЛА**

Член 1

Во Наредбата за задолжително атестирање (хомологација) на возилата на тркала, опремата и деловите за моторни возила („Службен весник на Република Македонија“ бр.84/01, 21/02, 31/02, 52/02, 26/04 и 35/2004), во член 10 се додава нов став 2 кој гласи:

“Министерството за економија со претходно мислење од овластена стручна организација за преглед на возилата во постапка за хомологација, по исклучок може да одобри во поедини случаи хомологација на моторното возило, во постапка на единечно прегледано возило, да се изврши и во услови кога одделни документи не се приложени, односно не можат да се обезбедат, како што е Потврдата за техничките карактеристики за друмско возило и за меѓународните хомологациски прописи кое истото ги исполнува, односно за таквото возило може да се издаде Потврда и Изјава од став 1 на овој член”.

Член 2

Членот 10а се брише.

Член 3

Оваа наредба влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија”.

Бр. 15-7394/1
16 ноември 2004 година
Скопје

Министер,
Стевчо Јакимовски, с.р.

1565.

Врз основа на член 4 став 2 од Законот за техничките барања на производите и оценка на сообразноста („Службен весник на Република Македонија“ бр. 55/02), министерот за економија донесе

**Н А Р Е Д Б А
ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ЗАДОЛЖИТЕЛНО АТЕСТИРАЊЕ (ХОМОЛОГАЦИЈА) НА ВОЗИЛАТА НА ТРКАЛА, ОПРЕМАТА И ДЕЛОВИТЕ КОИ МОЖАТ ДА СЕ ВГРАДАТ И/ИЛИ ДА СЕ КОРИСТАТ НА ВОЗИЛАТА НА ТРКАЛА**

1. Во Наредбата за задолжително атестирање (хомологација) на возилата на тркала, опремата и деловите кои можат да се вградат и/или да се користат на возилата на тркала („Сл. весник на РМ“ бр. 89/00, 95/01, 99/01, 45/02 и 35/04), во Табелата која е составен дел на Наредбата во колоните 5 и 6 датумот 01.10.2004 се заменува со датумот 01.06.2005.

2. Оваа наредба влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија”.

Бр.15-7394/2
16 ноември 2004 година
Скопје

Министер,
Стевчо Јакимовски, с.р.

НОВОГОДИШЕН ПОПУСТ

ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РМ ПО НАМАЛЕНИ ЦЕНИ ВИ ГИ НУДИ
ИЗДАНИЈАТА:

Р.бр	Нови издавања	Цена	Р.бр	Издавања	Цена
1	Збирки прописи од областа на локалната самоуправа, 2004		7	Кривичен законик од Д-р Благо Јаневски (со измените и дополнувањата од 1999 и 2002 година со краток коментар, објаснувања и референци на законикот)	
а)	I книга – (Законите за: локална самоуправа; територијална организација на локалната самоуправа; за градот Скопје; финансирањето на единиците на локалната самоуправа и Законот за локалните избори – редакциски пречистен текст).	900.00	8	Збирка на меѓународни конвенции од областа на кривичното право, 2000	150.00
б)	II книга – (Законите за: комуналните такси; диморфни имоти; угостителска дејност; туристичка дејност и Законот за вршење занаетничка дејност).	600.00	9	Устав на Република Македонија (со сите амандман и рамковен договор) на македонски јазик (нек повеќе) на англиски јазик (нек повеќе)	300.00 400.00
в)	III книга – (Редакциски пречистени текстови на Законите за: основното образование; средното образование; заштитата на децата и Законот за социјална заштита).	700.00	10	Закон за спречување на перење пари , со конвенција, Д-р Ј. Пролевски, 2002	200.00
г)	IV книга – (Закон за управување со отпадот; Закон за квалитетот на животната средина; Законите за заштита на природата) (Во подготовка).	500.00	11	Закон за извршната постапка Д-р С. Георгиевски, 2002	300.00
д)	Комплет од четирите книги - Збирки на Законите од областа на локалната самоуправа, 2004, по цена од	2100.00	12	Закон за спречување на корупцијата Со Закон за ратификација на конвенцијата Д-р Ј. Пролевски (со објаснувања), 2002	250.00
2	Закон за кривична постапка и Закон за извршување на санкциите (редакциски пречистени текстови)	900.00	13	Збирка на прописи од областа на изборното право (со коментар и објаснување) Т. Величковиќ, В. Ангелевски, 2002	200.00
3	Закон за трговските друштва , со вовед, 2004	800.00	14	Закон за денационализација (со коментар, објаснувања и образци) Д-р С. Георгиевски, 2000	250.00
4	Закон за јавните набавки, 2004	200.00	15	Збирка на прописи од областа на државјанството Д-р Ф. Стова, М-р М. Лазарева – Трајковска, 1998	200.00
5	Комплет CD-ROM издавања 2001, 2002, 2003 и 2004 година	5200.00	16	Закон за прекршоците (со објаснувања, коментари, судска практика, со прилози) Д-р Ј. Пролевски, М. Краќоски, 1998	350.00
6	Поединечни CD-ROM издавања 2001, 2002, 2003 и 2004 година	1500.00			

ПОРАЧКА

Со ова неотповикливо ги порачуваме издавањата под реден број _____ во _____ примероци; _____ во _____ примероци; _____ во _____ примероци; _____ во _____ примероци; _____ во _____ примероци; _____ во _____ примероци; _____ во _____ примероци; _____ во _____ примероци.

Доказот за извршена уплата на жиро с-ка 300000000188798 и порачката ги испраќаме по пошта на адреса бул. „Партизански одреди“ бр. 29, п. факс 51, 1000, Скопје, или на телефакс број + 389-2-311-22-67.

Порачател: _____

Место: _____ ул. _____ бр. _____, тел/факс _____

Потпис на порачателот _____

Во _____, _____ 200__ година. (М.П.) _____

www.slvesnik.com.mk
contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. "Партизански одреди" бр. 29. Поштенски факс 51.
Директор и одговорен уредник - Борис Тренески.
Телефони: +389-2-3298-860, +389-2-3298-769. Телефакс: +389-2-3112-267.

Претплатата за 2004 година изнесува 9.200,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламации 15 дена.
Жиро-сметка: 300000000188798. Број за ДДВ МК: 4030987108771.
Депомент: Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: Графички центар КМ Креатив - Скопје.